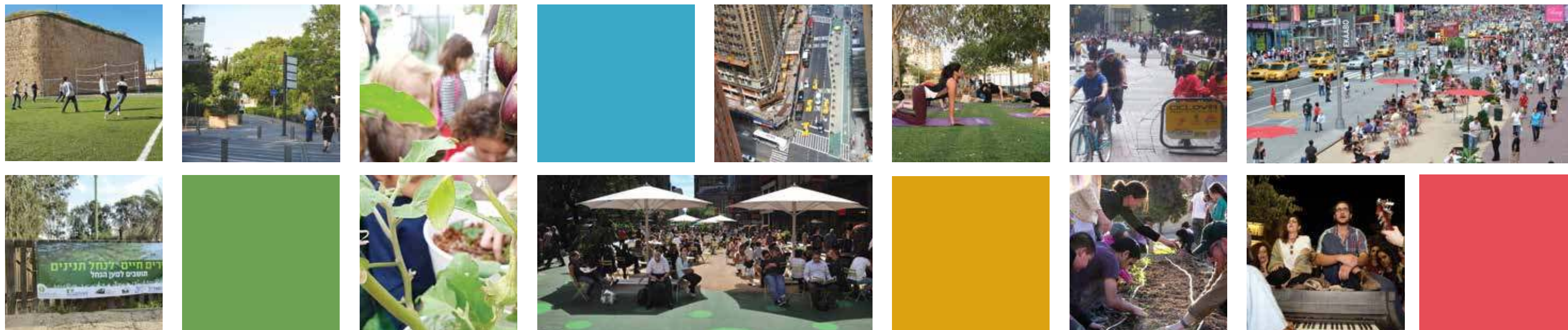

החייאת המרחב הציבורי

השקעה קטנה
השפעה גדולה

אגף בכיר
תכנון
אסטרטגי
ומדיניות

היגוי וליווי

ד"ר עמיאל וסל, אגף בכיר תכנון אסטרטגי ומדיניות, משרד הבינוי והשיכון
אסתי כהן-ליס, אגף בכיר תכנון, משרד הבינוי והשיכון

עריכה

ד"ר תמר מרכוס, אגף בכיר תכנון אסטרטגי ומדיניות, משרד הבינוי והשיכון
לירון דן, המועצה הישראלית לבנייה ירוקה
אביאל ילינק, המועצה הישראלית לבנייה ירוקה

הפקה

לשכת הפרסום הממשלתית

תמונות | צילומים

אורלי בקרב, אמיר אלון, יואב פלד, סטודיו אואה, עיריית אשדוד, עיריית עכו,
עיריית תל אביב, עמותת ירוק בלב, עמותת מוסללה, עמותת שבועת אדמה,
פסנתר רחוב בע"מ, פרויקט עושים רחוב, רינת לוק אלחייק, רן לוי יממורי,
אדר שי אללוף, שירה יגר, תמר ארבל אלישע, Gil (Guillermo) Penalosa,
New York City Department of Transportation

תודות

אוקטובר 2018

החייאת המרחב הציבורי

השקעה קטנה
השפעה גדולה

אגף בכיר תכנון אסטרטגי ומדיניות

מרחב ציבורי מהו

למרחב הציבורי הגדרות רבות, כאשר לפי כל ההגדרות הוא מכיל את כלל השטחים הנגישים והפתוחים לשימוש כלל הציבור. הגבול בין המרחב הפרטי למרחב הציבורי אינו חד. נהוג להגדיר את מידת הציבוריות של מרחב על מספר צירים, כאשר שני צירים מקובלים ובסיסיים הם ציר של בעלות וציר של רמת נגישות.

רמת נגישות מתייחסת לחסמים הבולמים את כניסתם החופשית של אנשים למרחב כגון אישור כניסה, שעות פעילות ודמי כניסה. ציר הבעלות מגדיר את בעלי המרחב - כלומר, בעלות יותר ציבורית או יותר פרטית. ישנם שטחים שנמצאים בבעלות פרטית לחלוטין אך נגישים מאוד, דוגמת מרכזי קניות, וישנם מבני ציבור שאינם נגישים לכלל הציבור, דוגמת בתי ספר ומשרדים ממשלתיים. כמו כן, ישנם שטחים פרטיים ונגישים לכל, בעלי השפעה מכרעת על העיצוב והתפקוד של המרחב העירוני, שאינם מתפקדים כמרחב ציבורי במובן הקלאסי. דוגמה לכך הם בתי קפה וחנויות, המשמשים כנקודות מפגש, נופש ופנאי הפתוחות לכלל הציבור אך הציבור אינו מוזמן לשהות בהן ללא קנייה. למרחבים אלו, יחד עם המרחבים הציבוריים הקלאסיים, יש תפקיד מכריע ביצירת איכות חיים, קהילתיות ועירוניות טובה.

על אף שהמרחב הציבורי נתפס בעבר בעיקר כגינות, כיכרות ופארקים ואולי שטחים מחברים כגון כבישים, דרכים ומדרכות, כיום ברור כי המרחב הציבורי מתייחס לסוגים מגוונים יותר של מרחבים כגון מרכזי קניות ומסחר, תשתיות תחבורה, שפ"פים (שטחים פרטיים פתוחים), חניונים, מבני ציבור, מוסדות ציבור, חצרות של מבנים, אתרי טבע עירוניים, גגות ועוד. לאור הצפיפות ההולכת וגדלה, זיהוי וטיפוח של המרחבים המשמשים את הציבור חיוניים על מנת לשפר את איכות החיים והרווחה של התושבים הזקוקים למרחב ולשירותים עירוניים.

מתוך הראייה המורחבת הזאת של המרחב הציבורי, וכמו שניתן לראות בפרויקטים המוצגים בעבודה זו, יש צורך ביוזמות משלל מקורות ובשותפות עם מעגלים הולכים ומתרחבים של בעלי עניין. המובילים של רבים מהפרויקטים המוצגים בחוברת אינם גורמים מטעם העירייה, אלא תושבים ובעלי עניין אחרים הפועלים לשיפור המרחב הציבורי מסביבם. גורמים חוץ ממסדיים יכולים לזהות צרכים נוספים ולהביא איתם כלים ושיטות עבודה שונים. יחד עם זאת, ניכר כי שיתוף פעולה של העירייה הוא משמעותי וחיוני להצלחה של הפרויקט.

היתרונות של מרחב ציבורי איכותי

מרחב ציבורי איכותי הוא אחד היסודות של עירוניות טובה. יש לו השפעה מכרעת על איכות החיים בעיר והוא קובע במידה רבה את אופיו של המרחב הבנוי ואת תדמיתו. במרחב הציבורי מתרחשים מפגשים אנושיים והוא משמש בתור הלב הפונקציונלי של העיר, בו מתקיימים כלל צורות התנועה ממקום למקום, חיי המסחר של עיר ואספקת שירותים עירוניים - מהנחת תשתיות ועד לאיסוף פסולת. מעבר לשירותים הישירים שהמרחב הציבורי מספק, יש לו תועלות מערכתיות רבות ובהן תועלת חברתית, כלכלית, סביבתית ובריאותית.

תועלת חברתית

המרחב הציבורי מאפשר מפגש בין אנשים וקיום פעילות קהילתית ספונטנית ומתוכננת המפגישה בין שכנים ובין אוכלוסיות, ומייצר זהות וגאווה מקומית וקהילתיות איתנה. קשרים אלו יכולים להירקם כחלק מתכנון, ביצוע ותחזוקה של פרויקט במרחב הציבורי. ואכן, רבים מהפרויקטים המופיעים בחוברת זו הדגישו את התרומה החברתית והקהילתית שלהם. בנוסף, קהילתיות חזקה, יחד עם ריבוי שימושים הגורם להימצאותם של אנשים במרחב במשך כל שעות היממה, מביאה לתחושת ביטחון אישי ולירידה בפשיעה.

תועלת כלכלית

מרחב ציבורי איכותי מביא לתועלת כלכלית במספר מישורים וביניהם:

■ **פעילות מסחרית ותיירות:** מרחב ציבורי איכותי הוא מקום בו אנשים רוצים לשהות, ובכך מעלה את התנועה אליו ואת משך השהייה בו. הוא יכול למשוך מבקרים מאזורים אחרים בעיר

ואף להוות מוקד משיכה של תיירים ומבקרים מחוץ לעיר. בכך הוא מעודד את המסחר מסביבו ומושך השקעות. דוגמה בולטת היא רחוב יפו בירושלים, ששוקק חיים ונהנה מעלייה משמעותית במסחר מאז הפיכתו לרחוב מוטה להליכה.

הוזלת עלויות של שירותים: נוסף על אספקת שירותים ישירים, מרחב ציבורי איכותי מעלה את הביטחון האישי ותורם לבריאות הפיזית והנפשית של תושבים. החל מגיין ג'ייקובס בשנות ה-60, יש מחקרים המראים שמרחבים שמושכים פעילות תוססת לאורך כל שעות היממה מוסיפים "עיניים לרחוב" ומייצרים פיקוח טבעי, מה שמייצר הרתעה נגד פשיעה. כמו כן, במקומות שבהם נעים ללכת ברגל, לרכוב על אופניים ולעשות כושר, הדבר מעודד פעילות גופנית בקרב התושבים. בכך מרחב ציבורי איכותי מוזיל עלויות הן ברמה הציבורית והן ברמה הפרטית בשל ירידה בתחלואה ובפשיעה.

ציפוף אפקטיבי: מרחב ציבורי איכותי הוא השלד שבזכותו ניתן לספק איכות חיים גבוהה בתוך עיר צפופה ובכך מאפשר ניצול יעיל של משאב הקרקע. צפיפות האוכלוסין בערים כמו פריז, לונדון וברצלונה היא גבוהה מאוד, אך הערים עצמן שוקקות ונעימות הודות למרחב ציבורי מפותח ואיכותי.

תועלת סביבתית

מרחבים ציבוריים יכולים להביא לתועלות סביבתיות שונות. לדוגמה:

■ עידוד **תנועה בלתי-ממונעת** המביאה להקטנה של זיהום האוויר ולהפחתה בפליטות גזי חממה.

■ **מזעור זיהום** רעש ואור.

■ **יצירת הצללה והקטנת אי החום העירוני (urban heat island)**, במיוחד במרחבים המכילים הרבה עצים וצמחייה.

■ שיפור ניהול הנגר העירוני על ידי תכנון חלחול אפקטיבי, מה שמקטין **נזקי הצפות**.

■ **הגדלת המגוון הביולוגי** באמצעות גינון ואדריכלות נוף במרחבים הציבוריים, בנוסף לתרומתם של שטחים פתוחים הנמצאים בתוך המרקם העירוני. רצף של שטחים פתוחים ושטחים בעלי אופי גינוני מתאים אף יכולים לשמש כמסדרונות אקולוגיים החוצים את העיר.

תועלת בריאותית

מרחבים ציבוריים איכותיים מזמינים את הציבורי לטייל, לרכוב על אופניים, לעשות כושר ולהשתתף בשלל פעילויות גופניות נוספות. בנוסף, המרחב מייצר מקומות בהם אנשים יכולים להירגע וליהנות ובכך תורם גם לבריאות הפיזית וגם לבריאות הנפשית. גם הורדת איי החום העירוניים והקטנת זיהום האוויר שהוזכרו לעיל מביאות תועלת בריאותית נוסף על התועלת הסביבתית.

הדרך אל הפרויקט המוצלח

על אף הגיוון בפרויקטים המוצגים בחוברת, ניתן לזהות מרכיבים כלליים המאפיינים אותם ופרויקטים מוצלחים נוספים. ישנם מרכיבים רבים, אך כאן מודגשות פעולות שניתן לנקוט בהן ללא קשר לתנאים חיצוניים כגון תקציב.

■ **חיבור לתושבים ולצורכיהם:** פרויקט מוצלח מזהה מחסור או צורך הקיים בשכונה וממלא אותו, בין אם מדובר במחסור פיזי, קהילתי, תרבותי או אחר, וכן מתכתב עם התרבות המקומית. תהליך זה נעשה לרוב יחד עם תושבים ורותם אותם לפרויקט כבר בשלבים ראשונים.

■ **הגדרת אחריות ברורה:** מרחבים ציבוריים רבים בישראל מוזנחים כיום כי לא ברור מי אחראי לתחזוקתם ולניהולם. בחוברת מוצגים מנגנונים שונים לחלוקת אחריות על הפרויקט לאחר סיומו, החל מאחריות מלאה של התושבים וכלה באחריות של גורמים מוגדרים בעירייה, כולל פתרונות המשלבים מספר גורמים.

■ **שיתוף פעולה:** שילוב של מגוון גופים בפרויקט, הן מבחינת התכנון והביצוע, הן מבחינת המימון והן מבחינת הניהול, מביא לחיבור כוחות סינרגטי שיכול לשמש בסיס לפרויקטים נוספים. כאשר הוא מנוהל נכון, שילוב כוחות בין גורמים ממסדיים, קרנות, גורמים פרטיים נוספים ותושבים מייצר שיתופי פעולה שבהם כל גורם מביא מומחיות ויכולות שונות.

■ **זיהוי ושילוב שותפים "חבויים":** במספר פרויקטים שמוצגים בחוברת זיהו ושיתפו שחקנים ובעלי עניין שבאופן מסורתי פחות מחוברים לקהילה ולמרחב, כגון סטודנטים, תלמידי מכינות קדם-צבאיות ובני גרעין. השותפויות האלו מייצרות

קהילות מגוונות וחיוניות יותר, ואף מחברות אוכלוסיות חדשות למרחב ולשכונה וכך מגדילות את הסיכויים שישתקעו בהם בעתיד.

גמישות: מתוך הפרויקטים המוצגים בחוברת עולה צורך בנכונות לגמישות תכנונית, כאשר רבים מן הפרויקטים מכילים פרשנות תכנונית חדשנית ושימושים מקוריים במרחב העירוני.

מה הלאה?

המרחב הציבורי בישראל עובר מהפכה בשנים האחרונות וישנם ניצנים של שינוי מהותי ביחס אליו, מה שמוביל לדרישה הולכת וגוברת למרחבים ציבוריים איכותיים ומגוונים. לפני זמן לא רב אלמנטים כמו גינות קהילתיות, ספריות רחוב ומתקני ספורט, התורמים רבות לתושבים, לקשרי הקהילה, לבריאות ולתרבות בישראל, נתפסו כמיותרים או ככלל לא שייכים למרחב הציבורי. כיום מובן מאליו שהם חלק חשוב מהמרחב הציבורי.

אך ישנה עוד הרבה עבודה מעבר לתוספת של מרחבים ציבוריים איכותיים היכן שחסר ולשיפור המרחבים הציבוריים הקיימים. ישנם נושאים הנעדרים כיום מהדיון המקצועי והציבורי. מלבד הפצת ידע ושיתוף רעיונות, חוברת זו מבקשת, באמצעות הפרויקטים שנבחרו, להעלות נושאים עקרוניים לשיח. לדוגמה, חלק מהפרויקטים מייצגים סוגי מרחב ציבורי שפחות נתפסים כיום כמרחבים ציבוריים, כגון אתרי טבע עירוניים וגנות, שגם עליהם כדאי לתת את הדעת. בנוסף, אנו מתמקדים בארבע סוגיות שהן מהותיות להמשך שיפור המרחבים הציבוריים בישראל, אך עדיין לא נוכחות מספיק בשיח.

מטרות, יעדים, הערכה ומדדים

על מנת לקבוע אם פרויקט מוצלח, יש להגדיר מהם המטרות והיעדים של הפרויקט, ועל פיהם לקבוע כלים אובייקטיביים להערכה ולמידה של מידת העמידה בהם. ישנו צורך לעודד ולחזק קביעת מטרות אופרטיביות וכלי מדידה והערכה כבר בשלב התכנון ולבצע מעקב והערכה לאורך חיי הפרויקט.

הגדרת מטרות ויעדים: כל מרחב ציבורי יכול לשמש למגוון שימושים, ולכן חשוב להגדיר מראש מטרות ויעדים המתחשבים בבעלי העניין וצורכיהם, בקיים במקום, בתרבות המקומית, בתקציב ועוד. יעדים שונים לאותו מרחב, במקרה שמדובר ברחוב, למשל, יכולים להיות עידוד הליכה ברגל, הגדלת היצע המסחר ויצירת מקומות לשהייה. פרויקט יכול לענות על חלקם או על כולם לפי בחירת היעדים והתכנון בהתאם.

הגדרת כלי הערכה ומדידה: כאשר המטרות והיעדים ברורים ומוגדרים, ניתן להגדיר לאורם אמצעי הערכה ומדדים כמותיים אשר באמצעותם ניתן יהיה לבחון האם הפרויקט אכן הצליח להשיג את מטרותיו ולזהות מקומות שניתנים לשיפור. חשוב שזה ייעשה מראש ויוגדר לכך תקציב בהמשך על מנת שהמעקב אכן יתבצע ושהתוצאות תהיינה אובייקטיביות. למשל, בפרויקט שמטרתו עידוד עסקים לאורך רחוב ניתן להגדיר יעד של עלייה במחזור העסקים; בפרויקט שנועד לעודד שימוש של בני נוער בגינה ניתן לקבוע יעד של עלייה במשתמשים בטווח הגילאים הרלוונטי; בפרויקט הנגשה של אתר טבע עירוני ניתן להגדיר יעד של מבקרים ומתנדבים פעילים לשנה. כאשר פרויקט אינו עומד ביעדים שנקבעו, רצוי לאתר צעדים נוספים שניתן לנקוט על מנת להשיג את היעד, שיפורים מוצעים לפרויקטים עתידיים, וכמו כן לבחון אם היעדים היו נכונים ומדויקים מלכתחילה.

קביעת מטרות ויעדים, גזירת מדדים מהם, מעקב אחר המדדים והתערבות בעקבות הממצאים יכולים לשפר לא רק את הפרויקטים עצמם, אלא גם להרחיב את בסיס הידע לטובת פרויקטים עתידיים. כאשר המטרות והיעדים מוגדרים וידועים, גורם המעוניין להתחיל פרויקט חדש יכול לאתר פרויקטים מוצלחים קיימים, בעלי מטרות ויעדים דומים, שניתן לאמץ ולהתאים לצורכיו מבלי "להמציא את הגלגל".

זמניות ומחזור החיים של פרויקט

נושא הפלייסמייקינג (placemaking) מתחיל לחדור לישראל, ועימו מתפתחת ההכרה בחשיבותם של פרויקטים זמניים העונים על מספר צרכים. קודם כל, פרויקטים קטנים וזמניים יכולים להוסיף אלמנט של משחק והפתעה למרחב ציבורי. המרחב עובר שינויים תדירים ומעודד מבקרים לחזור שנית על מנת לראות מה התחדש. כמו כן, מבקרים תדירים יגלו הפתעות קטנות ואף יוכלו לחפש אקטיבית את השינויים וכך להתחבר למקום ולקבל תחושה הולכת ומעמיקה של גילוי, היכרות ושייכות. אלמנטים כאלו מהווים מקום טוב לשיתוף פעולה עם אמנים ותושבים מקומיים שיכולים להשתתף בתכנון ובביצוע של פרויקטים מסוג זה.

זמניות של פרויקט אף יכולה לשמש להפגת חששות ולניסויים לפני התערבויות מאסיביות יותר, במיוחד בהקשר של תחבורה. כמו כן, פרויקט זמני יכול לשמש כניסוי לקראת פרויקט גדול יותר שבמהלכו ניתן יהיה לאתר שיפורים נדרשים, לזהות חסמים והשפעות לא צפויות ולגלות באילו שינויים הציבור מעוניין ואילו ממשיכים לעורר התנגדות. הפרויקט Green Light for Midtown, שנועד להקטין את הפקקים במנהטן תוך הקטנת הנסיעה של כלי רכב ועידוד הליכה ברגל ושימוש באופניים ומוצג בחוברת זו, הוא דוגמה מוצלחת במיוחד של שימוש בזמניות להפיג חששות וביצוע ניסויים לקראת מהלך נרחב וקבוע.

אלמנט נוסף הרלוונטי בכל פרויקט, בין אם הוא מוגדר כזמני או כקבוע, הוא תשומת לב למחזור החיים של פרויקט. כל פרויקט דורש תחזוקה שניתן להיערך אליה כבר בשלבי התכנון והביצוע, ולכל פרויקט יש גם סוף. למשל, כאשר פרויקט מתוכנן כך שהמרכיבים הפיזיים יכילו כמה שיותר חלקים מודולריים שניתן להחליף בקלות, זה מוזיל עלויות תחזוקה בהמשך. כמו כן, עם חלוף השנים, הצרכים של המקום ושל המשתמשים בו עלולים להשתנות, טכנולוגיות חדשות נכנסות וכן לפעמים צריך רענון. לכן, כדאי להתחשב מראש באורך החיים הצפוי של הפרויקט, ולמצוא איזון בין מרכיבים פיזיים העמידים מספיק למחזור החיים הצפוי לבין מרכיבים פשוטים וזולים לפירוק, ואף אולי ניתנים לשימוש חוזר במקום אחר.

ניהול המרחב הציבורי

מרחבים ציבוריים רבים הקיימים היום בישראל סובלים מחוסר ניהול ותיאום, מתחזוקה ירודה ומהזנחה. בדרך כלל האחריות לכך מתחלקת בין מספר אגפים בשלטון המקומי, גורמי ממסד נוספים ובעלי עניין אחרים כגון תושבים ועמותות. התיאום בין מספר רב של גורמים הוא קשה ולעיתים מחלוקות עלולות להתעורר. למשל, מי נושא בעלויות תחזוקה וניקיון, מי אחראי לתיאום בין משתמשים שונים ומה תפקידם וזכויותיהם של בעלי עניין שלא היו מעורבים בהקמת הפרויקט, כגון בתי ספר וגני ילדים סמוכים. הגדרת אחריות ומקורות תקציביים לתחזוקה מראש יכולה לפתור בעיות רבות בתחום ולמנוע הידרדרות בטרם עת של המרחב המטופל. כמו כן, כחלק מניהול נכון של משאבים, חשוב לתכנן את הפרויקט כך שיתאים ליכולת של הרשות לתחזק את הפרויקט מבחינה מבנית, כלכלית וכו'.

למי שייך המרחב הציבורי?

כיום רואים ניצנים של דיון מחדש לגבי השאלה למי שייך המרחב הציבורי ואילו תפקידים הוא יכול למלא. אירועים כמו ה-Ciclovía, שבו נסגרים כבישים לתנועה לזמן מוגבל בימי מנוחה לטובת פעילויות ספורט ופנאי, ופרויקטים כמו השצ"פ הנייד, מבנה נגרר שניתן להקים בכל חניון או רחבה, מאתגרים את התפיסה הרווחת שרחובות ושטחי חנייה משרתים את בעלי המכוניות בלבד. גמישות מחשבתית לגבי ריבוי שימושים של מרחב הציבורי במרחב ובזמן תביא להגדלת מעגל השימושים והמשתמשים במרחבים אלו ותענה על צרכים של בעלי עניין נוספים. בסיכומי של דבר, המרחב הציבורי שייך לכלל הציבור וצריך לשרת את צרכיו. **מרחבים ציבוריים איכותיים ואפקטיביים הם אכן יסוד של עירוניות טובה לכלל התושבים.**

דברי ברכה

תפקידו של משרד הבינוי והשיכון, האמון על קידום העירוניות בישראל, הוא לדאוג לדיור ראוי לכלל אזרחי ישראל, ובדגש על דאגה לשכבות המוחלשות בעם. המשרד פועל להגדיל את היצע הדירות ובקידום פתרונות למשבר הדיור, תוך דאגה מתמדת לאלו שידם אינה משגת כיאה למשרד הרואה את עצמו כמשרד חברתי.

מתוך כך, המשרד משקיע מאמצים רבים בבנייה של שכונות חדשות ובקידום התחדשות עירונית בערים וביישובים קיימים. בכל פרויקט בו אנו פועלים, אנו רואים את האדם במרכז ופועלים לדאוג לו ולרווחתו. כיום, למעלה מ-90% מתושבי ישראל חיים בערים, ולכן דאגה לשכונות איכותיות וטובות הינה קריטית לאיכות חייהם. עיר טובה היא עיר שמשרתת את כולם, חזקים וחלשים כאחד. מרחב ציבורי איכותי משחק תפקיד מכריע בכך. המרחב הציבורי הנו פתוח לכל, ומספק לתושבים את כלל השירותים והיתרונות של חיים עירוניים חנים אין כסף וזהו מרחב שבו כולם שווים.

חוברת זו נועדה לתת כלים לעוסקים בדבר לפתח מרחבים ציבוריים איכותיים לטובת העם. מרחבים כאלו יחזקו את הציבור על כל חלקיו, יחזקו את ערי ישראל ויקדמו שגשוג כלכלי וחברתי של כלל תושבי ישראל. הדוגמאות בחוברת מציגות הגדרות שונות למרחב ציבורי, שימושים חדשניים שניתן לספק ורעיונות חדשים כיצד ניתן לתת למרחב הציבורי משמעות חדשה עבור התושבים. כמו כן, הדוגמאות מצביעות על דרכי התארגנות חדשות ומקוריות המייצרות ומתפעלות מרחבים ציבוריים בעלי השפעה רבה על הקהילה.

לחוברת נבחרו פרויקטים בעלי תקציב קטן, בסיכון נמוך, אשר יצרו השפעה גדולה כאשר הפרויקטים מוצגים על ידי אנשים שהיו מעורבים ביצירתם. הדוגמאות מגיעות מרחבי הקשת הגיאוגרפית, הסוציו-אקונומית והתרבותית של ישראל, והפרויקטים מייצרים מרחבים מזמינים עבור מגוון קהלים וגילאים. שני מקרי המבחן מחו"ל מאירים זרקור על סוגיות הקשורות במרחב ציבורי שכיום אינן נמצאות דיין בשיח בישראל, ועוסקות במיוחד בשאלה למי שייכים הרחובות – לכלי רכב או לאנשים – וכיצד הם יכולים למלא תפקידים נוספים.

אנו מברכים על הפרויקטים שכבר קיימים כיום בישראל ושמחים לראות כי הם קיימים בשלל ערים ושכונות. באמצעות חוברת זו ביקשנו לתת מקורות השראה, מידע פרקטי ולעודד שיתוף מידע ופעולה בין העוסקים במרחב הציבורי בישראל. ברצוננו להודות לכל מובילי ושותפי הפרויקטים ולאנשי הקשר על שיתוף הפעולה ועל המידע הרב, ובכלל לכל העוסקים בקידום מרחבים ציבוריים איכותיים ועירוניות טובה בישראל.

אנו מקווים שתודות לעבודת משרד הבינוי והשיכון יקומו עוד פרויקטים רבים נוספים לשיפור המרחב הציבורי לטובת כלל תושבי ישראל.

נתנאל לפידות

מנהל אגף בכיר תכנון אסטרטגי ומדיניות

תקציר

חוברת זו נועדה להציג דוגמאות מעניינות ומסקרנות של מרחבים ציבוריים הקיימים בישראל ובחו"ל. כיום, ברור כי מעבר לפארקים, גינות ודרכים, המרחב הציבורי כולל מגוון רחב יותר של שטחים כגון מרכזי מסחר, שפ"פים ומוסדות ציבור. שטחים אלו הינם מרכיב חשוב, הן לעירוניות טובה, והן ליצירת איכות חיים עבור תושבים. בנוסף, מרחבים ציבוריים מספקים תועלות רבות, כגון תועלות חברתיות, כלכליות, בריאותיות וסביבתיות.

במהלך איסוף מקרי המבחן המוצגים בחוברת, זוהו מספר מרכיבים כלליים היכולים לעודד הצלחה של פרויקט במרחב הציבורי. מרכיבים אלו כוללים חיבור מדויק לתושבים ולצרכים שלהם, ובכלל זה זיהויים ושילובם של שותפים "חבויים" בפרויקט, הגדרת אחריות ברורה. החל משלבי התכנון המוקדמים ביותר ועד לשלבי התחזוקה, ושיתוף פעולה בין כלל בעלי העניין במרחב. כמו כן, גמישות, יצירתיות ושילוב של פתרונות לא שגרתיים בכל האספקטים של הפרויקט התגלו כחשובים.

במסגרת העבודה זוהו ארבעה תחומים שבהם יש מקום להרחיב את העשייה במרחב הציבורי בישראל. אחד מתחומים אלו הינה קביעת יעדים מדידים וכלי הערכה ומדידה לפרויקטים בהתאם למטרות שלהם וביצוע מעקב על פיהם לאחר סיום הפרויקט. תחום נוסף הוא שיפור של הניהול של המרחב בציבורי על כל היבטיו. כמו כן, יש מקום להגברת התכנון של פרויקטים זמניים ולהתייחס לשלבי הפירוק של הפרויקט כבר במהלך התכנון ולבסוף להרחיב את מעגל השימושים והמשתמשים של המרחב הציבורי.

הפרויקטים המוצגים בחוברת מביאים הצצה לפרויקטים קיימים כיום בישראל, על מנת לעודד יצירה של מרחבים ציבוריים נוספים וכן על מנת לעורר חשיבה לגבי זהותם של מרחבים נוספים היכולים לשרת את הציבור ואילו תפקידים נוספים המרחבים הציבוריים יכולים למלא. החוברת כוללת מידע פרקטי היכול לסייע למעוניינים להקים פרויקטים דומים, במטרה גם לעודד שיתוף פעולה ושיתוף ידע בין העוסקים במלאכה.

תוכן עניינים

תרבות ואמנות	מחוללים עירוניים דרכי התארגנות ייחודיות ליצירת שינוי	טבע בעיר	אקופונקטורה עירונית פעולות נקודתיות להחייאת המרחב	המחברים	מקרי מבחן מהעולם
מעצבים תרבות: "סלים וסלסולים, היפ-הופ וגרפיטי ברובע ו'" באשדוד	"המרפסת": גג לעירוניות חדשה בירושלים	"היער הנדיב": יער מאכל קהילתי בבנימינה	הקמת מגרשי ספורט בחפיר חומות העיר העתיקה בעכו	שביל הוואדיות בחיפה	Ciclovía
פסנתר רחוב במרכז ירושלים	מרכז קיימות "קיפוד" (קיימות פורצת דרך) בכפר סבא	"חיים לנחל תנינים" בבנימינה	הברכה בכיכר רבין בתל אביב-יפו	פארק המסילה בירושלים: איך הכול התחיל	Green Light for Midtown
"פלייסמייקינג" בבית צפאפא, ירושלים	החייאה ומיצוב המרכז המסחרי של שכונה ב' בבאר שבע	"שבועת האדמה": חווה עירונית יצרנית בבאר שבע	שדרת אמיר בחדרה		
"עושים רחוב" בבאר שבע			"שצ"פ נייד" בירושלים		
עמ' 10	עמ' 18	עמ' 24	עמ' 30	עמ' 38	עמ' 42

פסנתר רחוב במרכז ירושלים

עידו לויט, ד"ר דן קאופמן

תמצית הפרויקט

הצבת פסנתר כנף נייד מבטון שעמיד לפגעי מזג האוויר עבור כל החפץ לנגן או לשמוע מוזיקה. הפסנתר נייד ועובר בין כיכרות לאורך רחוב יפו, רחוב שוקק חיים ומרכזי בעיר. נגינה היא פעילות נגישה ומקובלת כמעט על כל המגזרים בירושלים. הפסנתר ממוקם לאורך ציר המשמש את כלל אוכלוסיות העיר. לכן נוצר מוקד עניין משותף ונקודת מפגש ייחודית. הפסנתר פעיל בכל שעות היממה והוא מעניק נופך מיוחד ומעניין לרחוב שבתהליכי התחדשות.

נתונים

תחילת הפרויקט: הפסנתר הוצב באוגוסט 2017.
משך זמן הביצוע: מידי, מוצר מדף שניתן להציבו בקלות במקום המיועד.
גורם מוביל: חברת עדן – החברה לפיתוח כלכלי בירושלים.
שותפים: חברת פסנתר רחוב בע"מ, עיריית ירושלים.
עלות הפרויקט: 50,000 ש"ח – עלות הצבת הפסנתר ושירות תחזוקה לשנה.
גורם מממן: חברת עדן – החברה לפיתוח כלכלי בירושלים.
תפעול ותחזוקה: הגורם המתחזק הוא ספק המוצר, חברת פסנתר רחוב בע"מ. עלות התחזוקה מגולמת במחיר המוצר. המוצר בעל מערכות שליטה ובקרה המדווחות על תקלות ישירות לספק.

הפרויקט

במסגרת הפרויקט הוצב פסנתר כנף מבטון - כלי נגינה קלאסי וכבד השמור בדרך כלל לאולמות קונצרטים "מעונבים" - במרחב הציבורי הפתוח והנגיש לכלל הציבור עבור כל המעוניין לנגן או לשמוע מוזיקה. הפסנתר עמיד לפגעי מזג האוויר ונועד להפוך לחלק קבוע מהרחוב, וכך לא רק לאתגר עוברי אורח מקריים אלא ליצור קהילה המגיעה במיוחד עבורו. תוך זמן קצר נוצרה מסביב לפסנתר קבוצת וואטסאפ פעילה של אנשים שנפגשים בקביעות לנגן ולשיר.

הפסנתר נע בין כיכרות לאורך רחוב יפו, רחוב בלב מרכז העיר המתחדש שבו עוברת הרכבת הקלה, על מנת לצקת תוכן מקורי למרחב הציבורי ולהפיכתו לתוסס ושוקק חיים. הפסנתר פעיל בכל שעות היום והוא מעניק נופך מיוחד, יצירתי, חדש ומעניין לאחד המוקדים הוותיקים של העיר.

מדדי ההצלחה

- יציקת תוכן חדש, מעניין ויצירתי למרחב ציבורי ותיק כחלק מתהליך ההתחדשות של מרכז העיר.
- בפסנתר מנגנים עשרות נגנים ביום ואנשים נעצרים להאזין ולשיר, כך שנוצרות אינטראקציות מעניינות בין האנשים ואפילו מתפתחת קהילה סביבו.
- משיכת אוכלוסייה מגוונת והפיכת מוזיקה בכלל והפסנתר בפרט לחלק מהשיח המקומי שמחבר בין המבקרים.
- הפרויקט זוכה לתגובות רבות ותהודה ברשתות החברתיות.

פרטי קשר: עידו לויט, מנהל תחום תרבות ומרחב ציבורי יצירתי, עדן - החברה לפיתוח כלכלי בירושלים בע"מ

מייל: ido@jed.co.il

ד"ר דן קאופמן, מנהל מרכז היזמות והחדשנות, מכללת ספיר

מייל: kaufmann.dan@gmail.com

קישורים למידע נוסף:

סרטון המתאר את הפרויקט: www.youtube.com/watch?v=9aEjCDME32k

צילום: אמיר אלון | תמונה שמאלית באדיבות פסנתר רחוב בע"מ

מעצבים תרבות | סלים וסלסולים, היפ-הופ וגרפיטי ברובע ו' באשדוד

אדריכל רם אהרונ

תמצית הפרויקט

נתונים

השפעה סינרגטית של שיפוץ פיזי, אמנות רחוב ואירועי תרבות במטרה ליצור זהות וגאווה מקומית. הפיכת מקום מוזנח למרחב ציבורי חי ושוקק באמצעות פעילות אמנותית ותרבותית. יצירת מרחב המאפשר מפגש עם המקום ואנשיו כחלק מתרבות היומיום. שיתוף פעולה בין תושבים, אמנים, מעצבים, מוזיקאים ורקדנים כיוצרים וכמשתתפים במגוון מפגשים, פעולות, סדנאות, מופעים ותערוכות במרחב הציבורי.

תחילת הפרויקט: ספטמבר 2017.

משך זמן הביצוע: מתמשך.

גורם מוביל: החברה העירונית לתרבות הפנאי מטעם עיריית אשדוד (פרויקט "מרחב יצירה אשדוד"). התכנון והביצוע נעשו על ידי יוצרים ועסקים מקומיים.

שותפים: מינהלת הרובע, אמנים מקומיים, סוחרים מקומיים, מרכז קהילתי בית לברון שפועל ברובע.

עלות הפרויקט: 38,000 ש"ח, כולל חומרים, תשלום לאמנים ותחזוקה.

גורם מממן: החברה העירונית לתרבות הפנאי מטעם עיריית אשדוד.

תחזוקה: באחריות החברה העירונית לתרבות הפנאי אשדוד. כל העבודות נעשות על ידי צוות מקומי.

הפרויקט

חלק מפרויקט אמנות ותרבות באשדוד הכולל התערבויות עיצוביות פיזיות לצד קיום של פעולות אמנותיות ותרבותיות שבועיות ופסטיבלים ואירועים ייחודיים. המרחבים הציבוריים מעוצבים באופן ייחודי התואם את אופיו של כל רובע בעיר, ואירועי התרבות מותאמים להוויה המקומית של תושבי הרובע. מטרת הפרויקט היא להנגיש תרבות ואמנות לכלל התושבים בעיר, לטפח גאוה וזהות מקומית ברמת הרובע והעיר ולעודד פיתוח של מרחב ציבורי פעיל, פלורליסטי ויצירתי.

כחלק מהפרויקט העירוני התקיים ברובע ו' הוותיק וההטרוגני הפרויקט "סלים וסלסולים, היפ-הופ וגרפיטי ברובע ו'". הפרויקט התמקד בעיצוב פיזי מחודש של הרחבה המרכזית ורחבת הביניים במרכז המסחרי יחד עם אמנים וסוחרים מקומיים. על מנת ליצור הצללה, נתלו במקום מאות סלסילות וינטג' שנרכשו מסוחר מקומי. משטחי גרניט שהתושבים נהגו לשבת עליהם הוסבו למקומות ישיבה נוחים באמצעות התקנת משטחי עץ מעוצבים וצבעוניים.

במקביל, קבוצת אמני גרפיטי שצמחו מתוך תרבות ההיפ-הופ והברייקדאנס הקיימת ברובע ו' יצרה עבודות גרפיטי על הקירות והעמודים החשופים והמוזנחים כאשר המוטיבים מתייחסים לחיי היומיום ברובע בעבר ובהווה. כמו כן צוירה עבודת גרפיטי מסביב לכיכר המרכזית ברובע והיא מייצגת חיבור בין התרבויות המגוונות המתגוררות בו.

מדדי ההצלחה

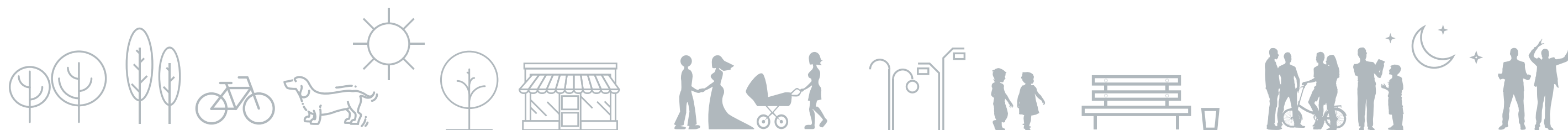
- מרחב ציבורי חי ושוקק
- העלאת המורל של תושבי הרובע והסוחרים
- מתן מקום לביטוי לאוכלוסיות ולקהילות מגוונות
- חיזוק תחושת הזהות והגאוה המקומית
- יצירת מפגשים חיוביים בין אנשים וקהילות ברובע

פרטי קשר: רם אהרונ, אדריכל העיר אשדוד

מייל: ramah@ashdod.muni.il

עמוד הפייסבוק של הפרויקט: www.facebook.com/merhavashdod

צילום: התמונות באדיבות עיריית אשדוד

"פלייסמייקינג" בבית צפאפא | ירושלים

רינת לוק אלחייק

תמצית הפרויקט

נתונים

עיצוב פיזי מחודש של נקודת מפגש מרכזית במרחב הציבורי, בכניסה למינהל הקהילתי.
ביצוע מחקר מקדים שאיתר את צורכי התושבים ורצונותיהם.
שילוב התושבים בכל שלבי הביצוע תוך כדי חיבורם למקום וחיבור בין קבוצות שונות.
הוצלת עלויות הקמה ותחזוקה על ידי שימוש בחומרים ממוחזרים ועמידים לפגעי מזג האוויר.

תחילת הפרויקט: דצמבר 2016.
משך זמן הביצוע: כחודש.
גורם מוביל: האמנית רינת לוק אלחייק – "ירוק בקבוק".
שותפים: מינהל קהילתי בית צפאפא, אריק שפיר.
עלות הפרויקט: 35,000 ש"ח.
גורם מממן: חברת עדן – החברה לפיתוח כלכלי בירושלים בע"מ.
תפעול ותחזוקה: השינויים הפיזיים שבוצעו לא מצריכים תחזוקה מיוחדת משום שהחומרים שנבחרו עמידים לאורך זמן.

מטרת הפרויקט לערוך שינוי חיובי בנקודה משמעותית במרחב הציבורי בשכונה בשיתוף התושבים. המרחב שנבחר לטיפול הוא מקטע רחוב המשמש כמבואה למינהל הקהילתי, המהווה עוגן משמעותי בשכונה ומושך אליו אוכלוסייה מגוונת.

הפרויקט כלל שני שלבים – מחקרי ומעשי. בשלב הראשון נשאלו תושבי השכונה על צורכיהם והצעותיהם לגבי המקום. עלו שלוש מסקנות עיקריות: המקום סובל מחוסר במקומות ישיבה, הוא אינו מזוהה עם מרחב המרכז הקהילתי (כלומר, סובל מחוסר זהות) ואינו מושך מבחינה אסתטית ולכן יש צורך לשפר את חזותו כך שיהיה נעים ומזמין לשהות בו.

השלב המעשי כלל פעילות יחד עם התושבים: תושבים היו שותפים לאיסוף בקבוקי שתייה משומשים ופסולת שאינה מתכלה ואלה שימשו בהמשך להקמת הספסלים והעציצים; קבוצה של נשות השכונה נפגשה עם האמנית ויצרה את הפרחים השונים מהבקבוקים; סטודנטים בנו את הקונסטרוקציה מצמיגים משומשים ומפסולת שאינה מתכלה. הרצינול העומד ביסוד הרעיונות העיצוביים הוא הגדרה מחדש של המרחב הציבורי כמרחב מפגש ושיח. האווירה החדשה והססגונית, בשילוב הגדלת מקומות הישיבה, מאפשרים השתהות, מנוחה ומפגש.

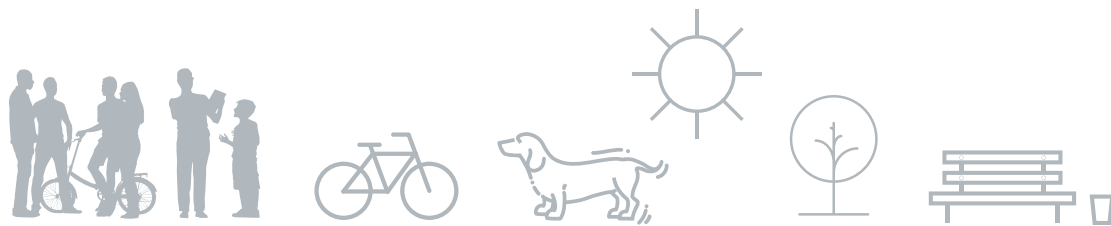
מדדי ההצלחה

- הפרויקט יצר חיבור בין תושבים מקבוצות שונות לעשייה משותפת שתרמה לכלל הקהילה.
- ניכרת התרחשות יומיומית ושימוש במרחב כמקום מפגש לפני ואחרי הפעילויות שמתקיימות במינהל הקהילתי.
- המרחב נתפס כיום כחלק ממרחב המינהל הקהילתי. הצבעוניות - שמתחילה בספסלים גולשת לשטיח המצויר על המדרכה וממשיכה במעלה המדרגות - מדגישה את הפיכתו לחלק מהמתחם.

פרטי קשר: רינת לוק אלחייק, "ירוק בקבוק"

מייל: rlooka@netvision.net.il

צילום: אמיר אלון, רינת לוק אלחייק

"עושים רחוב" בבאר שבע

עדי צברי

תמצית הפרויקט

נתונים

הוספת אלמנטים פיזיים ויציקת תוכן תרבותי תוך בניית תחושת קהילה בשכונות הוותיקות.

יצירת היכרות ושיתוף פעולה בין תושבים ותיקים לבין סטודנטים תוך יצירת תחושת שייכות ואחריות למקום. הסטודנטים מביאים רוח צעירה, תושבי השכונה הוותיקים מביאים יציבות והמשכיות לקיום הפרויקט.

הוספת ריהוט רחוב, גינות כלבים, צביעת קירות, ציורי קיר, מגרשי כדורגל וגינות קהילתיות ליצירת מרחב נעים, מזמין ושימושי.

שיתוף התושבים בתפעול ובתחזוקה כדי לשמר תחושת זהות וקשרים קהילתיים שנוצרו.

הוזלת עלויות תחזוקה על ידי שימוש בחומרים עמידים.

חנוכת הפרויקט: 2014.

משך זמן הביצוע: מספר ימים.

גורם מוביל: אגודת הסטודנטים באוניברסיטת בן גוריון.

שותפים: עיריית באר שבע, פדרציית מונטריאול, הרשות לפיתוח הנגב והגליל, אתגר הנגב.

עלות הפרויקט: הקמת מוקד פעילות חדש - כ-30,000 ש"ח, שדרוג הנראות של מוקד קיים - כ-20,000 ש"ח.

גורם מממן: עיריית באר שבע, פדרציית מונטריאול, הרשות לפיתוח הנגב והגליל, אתגר הנגב וכן מימון מקולות קוראים שונים.

תפעול ותחזוקה: כ-4,400 ש"ח בשנה. באחריות עיריית באר שבע עם סיוע מהקהילה עצמה. על מנת להוזיל את עלויות התחזוקה נעשה שימוש בחומרים עמידים ככל האפשר.

הפרויקט

"עושים רחוב" נועד ליצור רחובות נעימים ומעניינים יותר בשכונות הוותיקות של באר שבע באמצעות פעילות קהילתית, הוספת אלמנטים פיזיים ויציקת תוכן תרבותי. הפרויקט מבקש להגדיל את שיתוף התושבים בעיצוב המרחב הציבורי, ובכך לייצר תחושה של אחריות, קהילתיות וסולידריות בין האוכלוסיות השונות (תושבים ותיקים וסטודנטים) כלפי סביבת מגוריהן. הוא מתמקד בחיזוק החוסן הקהילתי באמצעות פעילות בכמה רבדים:

התערבויות פיזיות: בנייה של ספסלי רחוב, גינות כלבים, צביעת קירות, ציורי קיר, מגרשי כדורגל לילדים, גינות קהילתיות ועוד. כל אלו במטרה להפוך את המרחב לנעים, מזמין ושימושי.

התארגנות קהילתית: שיתוף הציבור הוא מאבני היסוד של הפרויקט, כאשר כל פעילות מתבצעת עם התושבים. הצלחת הפעילות דורשת התארגנות קהילתית כגון קיום של ישיבות שכנים, הקמת ועדי בניין וכן זיהוי ורתימה של תושבים וסטודנטים פעילים.

תפעול ותחזוקה: כדי שהפעילות תתקיים לאורך זמן יש צורך בתחזוקה של האלמנטים הפיזיים במרחב והן בשימור וחיזוק הרשתות הקהילתיות שנוצרו. לשם כך צוות הפרויקט רותם פעילים בעלי מוטיבציה אשר מסייעים בכך.

מדדי ההצלחה

- הפעילות מובילה ליצירה ולגיבוש של קהילה.
- הפעילות מסייעת לחזק את תחושת החיבור של התושבים המקומיים והסטודנטים למקום מגוריהם.
- מידת העמידות של התוצרים הפיזיים בשטח.

פרטי קשר: עדי צברי, רכזת עושים רחוב, אגודת הסטודנטים, אוניברסיטת בן גוריון

מייל: community@aguda.bgu.ac.il

קישורים לסרטון: <https://youtu.be/BfylHGu85iU>

צילום: אמיר אלון | תמונה ימנית ושמאלית באדיבות "עושים רחוב"

"המרפסת" | גג לעירוניות חדשה בירושלים

מתן ישראלי

"כשאדם אחד חולם לבד - זה רק חלום. כשקבוצה חולמת חלום משותף - זאת תחילתה של מציאות חדשה" פרידנסרייך הונדרטוואסר (1928-2000)

תמצית הפרויקט

נתונים

פרויקט להפיכת חלל מוזנח על גג בניין "כלל" במרכז ירושלים למרחב ציבורי נגיש, מרכז מחקר, לימוד, תרבות ואמנות וחלל עבור מפגשים חברתיים.

יצירת נקודת עוגן מרכזית בתהליך ההתחדשות של הבניין הסובל מהזנחה ארוכת שנים. מיקומו של הפרויקט על גג גדול מהווה מקרה מבחן מעורר השראה בכל הנוגע לניצול שטחי גגות לשימוש יצירתי ומגוון.

חיזוק הנגישות וחיבור הציבור לשטח בבעלות פרטית המתפקד כמרחב ציבורי.

תחילת הפרויקט: 2014.

משך זמן הביצוע: מתמשך. הפרויקט ממשיך בשיפוץ, בנייה ושדרוג של המרחב.

גורם מוביל: עמותת מוסללה.

שותפים: קרן ירושלים, חברת עדן – החברה לפיתוח כלכלי בירושלים בע"מ, עיריית ירושלים, הסוכנות היהודית, קק"ל קנדה, חברת כלל, רשות הצעירים בירושלים, קרן שחק, קרן נתן, מפעל הפיס, עונת התרבות בירושלים.

תכנון: אדריכל זאב ארד יחד עם קהילת מוסללה.

עלות הפרויקט: עלות הקמה - כ-1,500,000 ש"ח.

גורם מממן: תרומה של הקהילה היהודית בקלגרי, חברת עדן – החברה לפיתוח כלכלי בירושלים בע"מ, עיריית ירושלים.

תפעול ותחזוקה: באחריות עמותת מוסללה. העלות השוטפת השנתית מוערכת בכ-200,000 ש"ח.

הפרויקט

"המרפסת" משתרעת על שטח של כשני דונם על גג בניין "כלל" במרכז ירושלים ומהווה שילוב של מרחב ציבורי פתוח, מרכז מחקר, לימוד והדגמה בנושאים שונים וחלל עבור מפגשים חברתיים וקהילתיים כגון הופעות, אירועים, הקרנות סרטים, הרצאות ועוד. מיקומו המרכזי של הבניין והגישות הגבוהה שלו בזכות מיקומו על ציר הרכבת הקלה מאפשרים לרבים לקחת חלק בפעילות המגוונת.

"המרפסת" ממוקמת על גג גדול במרכז העיר ומהווה מקרה מבחן מעניין בכל הנוגע לניצול שטחי גגות לתועלת הציבור. במציאות עירונית שמחייבת ציפוף, שימוש בגגות יכול להוסיף שטחים רבים לעיר, ופרויקט זה מהווה דוגמה יצירתית לכך. במקום מתקיימים אירועים רבים והוא מושך אליו עשרות אלפי אנשים מדי שנה מקהלים מגוונים. "המרפסת" מאפשרת גם לאמנים וליזמים למצוא מרחב לתצוגה או לפיתוח ולקבל תמיכה וייעוץ.

ב"מרפסת" פועלים מספר ממרכזי התוכן שמפעילה עמותת מוסללה. כל אחד מהם מקיים קורסים, סדנאות, והרצאות ומאפשר לציבור חשיפה לתכנים בתחומי: מרכז לבנייה, עיצוב ופיסול באדמה; מרכז לחקלאות עירונית, אנרגיות מתחדשות וחשיבה מקיימת; מרכז לדבוראות עירונית; ומרכז העוסק באמנות ציבורית, אדריכלות ותהליכי התחדשות עירונית.

מדדי ההצלחה

- שיפור משמעותי של המרחב הציבורי באחד המבנים המוזנחים ביותר במרכז ירושלים.
- הפיכת חלל עזוב למקום חי ותוסס, ואף לאטרקציה עירונית.
- גידול במספר המבקרים: בשנת 2016 הגיעו בממוצע כ-1,000 איש בחודש. בשנת 2017 המספר עלה לכ-1,700 איש בחודש.
- השפעה חיובית על פרנסתם של בעלי העסקים בבניין.
- הפיכת המקום לנקודה מרכזית בפסטיבלים ואירועי תרבות שמתקיימים במרכז העיר.

פרטי קשר: מתן ישראלי

מייל: matan@muslala.org

אתר האינטרנט של הפרויקט: www.muslala.org

צילום: אמיר אלון | תמונה ימנית ואמצעית באדיבות עמותת מוסללה

מרכז קיימות "קיפוד" (קיימות פורצת דרך) בכפר סבא

גל בר

תמצית הפרויקט

נתונים

הקמת מרכז קיימות מכספי התייעלות הטיפול בפסולת ברחבי העיר. הוגדר מראש שהחיסכון יושקע חזרה בפעילות שתקדם התייעלות נוספת.

מרכז חינוכי שחושף את התושבים לסוגיית הפסולת על כל ממדיה ולראותה לא כזבל, אלא כמשאב. במרכז פועלים שבעה מתחמי פעילות שונים שנועדו להשמיש פסולת מחדש, בהם ניתן לתקן מכשירים וחפצים ישנים, לשאול ציוד, להשתתף בסדנאות יצירה ועוד.

בנייה וריהוט של המבנה נעשה, ככל הניתן, על ידי שימוש חוזר בחומרי פסולת.

תחילת הפרויקט: 2017.

משך זמן הביצוע: כשנה.

גורם מוביל: מחלקת קיימות, אגף איכות הסביבה, עיריית כפר סבא.

שותפים: סטודיו OBA, עומרי בן ארצי.

עלות הפרויקט: כ-300,000 ש"ח.

גורם מממן: עיריית כפר סבא. מרכז "קיפוד" הוקם באמצעות כספים שנצברו בעקבות התייעלות בטיפול בפסולת, וזאת באמצעות ביצוע פעולות שונות על ידי אגף איכות הסביבה כגון צמצום מספר מנופי הגזם בעיר והטמעת מערכות טכנולוגיות מתקדמות לניטור נפח הפסולת במטמוני קרקע.

תפעול ותחזוקה: מחלקת ניקיון בעירייה, מחלקת קיימות במידת הצורך.

הפרויקט

עיריית כפר סבא מובילה תהליך שמטרתו להטמיע גישת "אפס פסולת" (zero waste) שעיקרה צמצום צריכה, שימוש חוזר בחומרים ושאיפה להגיע למצב של אפס פסולת שמועברת להטמנה. במסגרת זו השיקה העירייה במאי 2017 מרכז עירוני לקיימות שנועד להוות מרכז חינוכי חדשני ויצירתי שיחשוף את התושבים לסוגיית הפסולת על כל ממדיה. במרכז פועלים שבעה מתחמי פעילות שונים, כל אחד מהם גובש וצמח מתוך הרצון לקדם את כפר סבא כעיר "אפס פסולת" הראשונה בישראל. מטרת המרכז, כמו גם המהלך כולו, היא ללמוד להתבונן בפסולת שאנו מייצרים לא כזבל, אלא כמשאב. בין היתר ניתן למצוא במקום "קפה תיקון" (repair café) שמופעל על ידי מתנדבים מהקהילה ומזמין את התושבים לתקן מכשירים וחפצים שונים במקום לקנות חדשים, סדנאות יצירה המדגישות שימוש חוזר בחומרים, מתחם להשאלת ציוד ומתחם הרצאות וסרטים בנושא קיימות. המרכז ממוקם בחלל בגודל 170 מ"ר ששופץ, הונגש ועוצב באמצעות שימוש חוזר בחומרים וצמצום מרבי בחומרים חדשים. הקירות, החללים, הרהיטים וכו' עשויים מחומרים וחפצים ישנים שנאספו בשווקים או פורקו ממשטחים שהושלכו. מחוץ למרכז הקיימות פועל מרכז מיחזור שבו עומדים לרשות התושבים מכלים לאגירת סוגי פסולת שונים המהווים את חומרי הגלם לפעילויות במרכז. המרכז הוא גם מקום מפגש בו מתקיימות מגוון פעילויות חברתיות.

מדדי ההצלחה

- ביקוש גבוה לפעילויות של המרכז בקרב תושבי העיר ואף מבקרים מחוץ לה.
- ביקורים של עובדי רשויות מקומיות אחרות בישראל המבקשים ללמוד על המרכז ועל מודל פעילותו.
- קהילת פייסבוק שהולכת וגדלה בה חברים כיום מעל 2,500 איש.

פרטי קשר: גל בר, מנהלת הסברה ופרסום, מחלקת קיימות, עיריית כפר סבא
מייל: galb@ksaba.co.il
אתר הפרויקט: efespsolet.co.il
דף הפייסבוק של הפרויקט: www.facebook.com/mafridim
צילום: אמיר אלון

נקודת ח"ן - התחדשות המרכז המסחרי של שכונה ב' באר שבע

מתן סעד

תמצית הפרויקט

נתונים

שיקום מרחב ציבורי מוזנח בלב מרכז מסחרי מתחדש על ידי יצירת מגוון רחב של פעולות ופעילויות במרחב עבור גילאים שונים.

בנייה והתקנה של ספסלים, ספריית חפצים שיתופית, במות לאירועים, מתקני משחק לילדים בחורשה סמוכה, הנחת כלי נגינה במרחב והקמה של יער מאכל סמוך למרכז מסחרי.

חיבור המרכז המסחרי לחמש שכונות נוספות באמצעות מסלול ריצה ומכשירי כושר.

בנייה ותחזוקה בשיתוף "הנגרייה הקהילתית" – חלל עבודה בנושא נגרות ומלאכות יד הממוקם בבית ספר בעיר.

תחילת הפרויקט: ספטמבר 2015.

משך זמן הביצוע: מתמשך.

גורם מוביל: עמותת ארץ עיר המפעילה את "הרשת: באר שבע" - התארגנות עירונית של צעירים וצעירות הפועלת לקידום העיר באר שבע.

שותפים: הרשות לפיתוח הנגב, מרכז הצעירים העירוני - סטארט אפ, עיריית באר שבע, חברת כיוונים, פדרציית מונטריאול, קואליציית הנגב, קרן גנדיר, קרן נס, גזינט ישראל, קרן שח"ף.

עלות הפרויקט: 40,000 ש"ח.

גורם מממן: הרשות לפיתוח הנגב, פדרציית מונטריאול, עיריית באר שבע, חברת כיוונים.

היקף הפעילות בקבוצת הפייסבוק: תקשורת שוטפת בקרב 650 חברים

תפעול ותחזוקה: המיצבים שהוצבו במסגרת פעילות "הרשת" מתוחזקים ומתופעלים על ידי אנשי "הנגרייה הקהילתית" - חלל עבודה בנושא נגרות ומלאכות יד הממוקם בבית ספר אמי"ת בעיר. המתקנים שהוצבו על ידי העירייה (מתקני כושר, מתקני משחק לילדים) מתוחזקים על ידה.

הפרויקט

על הפרויקט: מרכז ח"ן הוא המרכז המסחרי של שכונה ב', אחת השכונות הוותיקות בבאר שבע. המרכז עובר תהליך הדרגתי של שינוי שמתבטא בעיקר בבתי עסק חדשים שנפתחו במקום ובאוכלוסיית צעירים שבחרה במקום למפגש ושהות וחלקה אף בחרה להתגורר בקרבתו. יחד עם זאת, המרחב הציבורי נשאר מוזנח ועל כן מטרת הפרויקט הייתה למצב מחדש את המרכז כמוקד לצעירים וכן לשפר את הנראות שלו עבור כלל תושבי השכונה.

במסגרת הפרויקט נבנו ספסלים מעוצבים, הונחו כלי נגינה במרחב הציבורי, הוצבה ספריית חפצים שיתופית במכולה במרכז המסחרי, נבנו במות קבועות מעץ, נוספו מסלולי ריצה וכושר שמחברים את המרכז לחמש שכונות נוספות בבאר שבע, הוצבו מתקני משחק לילדים בחורשה הסמוכה והוקם יער מאכל שכונתי בסמוך אליו. כל הפרויקטים בוצעו בשיתוף "הנגרייה הקהילתית" יחד עם קהילת "הרשת", עיריית באר שבע ותושבי השכונה. למעלה מ-500 משתתפים לקחו חלק בבנייה וביצירה. בהמשך יש כוונה להקים במרכז המסחרי גם "קפה תיקון" (repair café) שישלב פעילות של בית קפה עם סדנה של "עשו זאת בעצמכם".

מדדי ההצלחה

- שלושה בתי עסק חדשים שנפתחו במרכז בתקופה זו הביאו אותו לתפוסה מלאה.
- הכרה וסיוע של העירייה בהקמת ספריית רחוב, הקמת משחקים, מדשאה ושיפוף החורשה.
- היקף הפעילות בקבוצת הפייסבוק של קהילת "הרשת": תקשורת שוטפת בקרב 457 חברים פעילים.
- תדירות המפגשים שיוזמים חברי קהילת הרשת במרכז ח"ן: אחת לשבועיים.

פרטי קשר: מתן סעד

מייל: matan.hareshet@eretzir.org.il

אתר "הרשת": www.hareshet.org.il

עמוד הפייסבוק של הפרויקט: www.facebook.com/hareshet.br7

צילום: אמיר אלון

"היער הנדיב" | יער מאכל קהילתי בבנימינה

ינר דודזאדה

תמצית הפרויקט

נתונים

פיתוח רצועת שטח עזובה הצמודה למסילת הרכבת כיער מאכל על ידי הקהילה. הפיכת השטח למוקד של טבע עירוני המושך מבקרים מכל הסביבה באמצעות שתילה של עצי פרי, הקמת פינות ישיבה, הסדרת שבילים, שתילת ירקות ועוד. בחירת עצים שאינם דורשים תחזוקה אינטנסיבית. יצירת חיבור של בנימינה לשטחים הפתוחים מסביב לנחל תנינים.

תחילת הפרויקט: ינואר 2016.

משך זמן הביצוע: 3 שנים.

גורם מוביל: תושבים, השותפות לקיימות אזורית.

שותפים: מועצה מקומית בנימינה-גבעת עדה, מרכז קהילתי בנימינה-גבעת עדה, קק"ל.

עלות הפרויקט: 25,000 ש"ח.

גורם מממן: השותפות לקיימות אזורית.

תפעול ותחזוקה: עלות התחזוקה - מאות שקלים לשנה. התחזוקה נמצאת באחריות מתנדבים מהקהילה. על מנת לצמצם את עלויות התחזוקה נבחרו עצי פרי שאינם מצריכים תחזוקה אינטנסיבית.

הפרויקט

"היער הנדיב" הוא פרויקט שבמהלכו קבוצת תושבי בנימינה פיתחו יחד רצועת קרקע מוזנחת הצמודה למסילת הרכבת כגן קהילתי. השטח מוגדר כשטח ציבורי פתוח ומהווה אזור גישה לנחל תנינים מכיוון בנימינה, ולכן הוא בעל פוטנציאל להפוך למוקד עניין. במתחם פותח גן קהילתי מזמין שבו נשתלו עצי פרי, הוקמו פינות ישיבה, הוסדרו שבילים ונשתלו ערוגות ירקות ופרחי בר. במקום מתקיימים אירועים חברתיים וקהילתיים. הפרויקט הוא חלק מהמיזמים הקהילתיים של השותפות לקיימות אזורית יחד עם המועצה המקומית בנימינה-גבעת עדה והמתנ"ס המקומי.

"היער הנדיב" יכול לשמש מודל לפרויקטים שבהם התושבים בונים קהילה באמצעות לקיחת אחריות על שטח ציבורי פתוח לא מטופל הנמצא סמוך למגוריהם ומקיימים בו גינה המשמשת את צורכיהם. במהלך הפרויקט שוקם שטח ציבורי עזוב, ובאמצעות עבודתם יחד נוצר חיבור בין התושבים לעצמם ולמקום, ורצועת קרקע מוזנחת הפכה לגינה מזמינה המושכת מבקרים מרחבי בנימינה ומהישובים הסמוכים.

מדדי ההצלחה

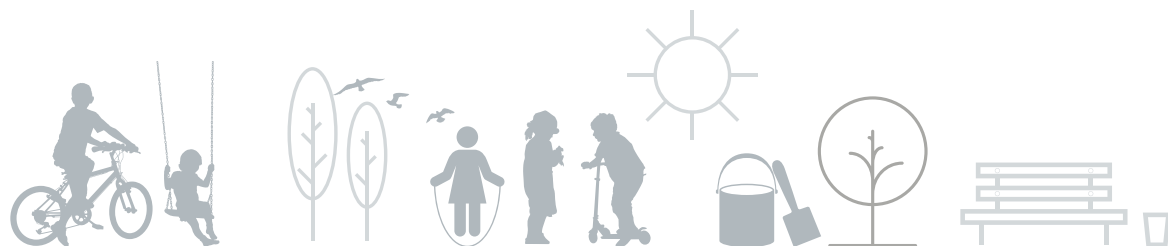
- חיבור ומעורבות הקהילה: מתקיימים מדי שנה כחמישה אירועים קהילתיים אליהם מגיעים מאות תושבים. כ-300 תושבים פעילים באירועים.
- שיפור המרחב הציבורי: שתילת עצי פרי, הקמת פינות ישיבה, הסדרת שבילים ועוד, שהפכו את המתחם לאזור מטופח.
- מודל שניתן לשכפל: שני שטחים נוספים בבנימינה נמצאים בשלבי תכנון כיערות מאכל.

פרטי קשר: יניר דודזאדה

מייל: Yanir.dz@gmail.com

דף הפייסבוק של הפרויקט: www.facebook.com/binyaminafruitforest

צילום: שירה יגר, תמר ארבל אלישע

"חיים לנחל תנינים" בבנימינה

תמי טל

תמצית הפרויקט

פיתוח פיזי של נקודות חן חדשות לאורך נחל תנינים ויצירת חיבור פיזי בין בנימינה לנחל באמצעות שבילי הליכה חדשים. יצירת פעילות קהילתית וחינוכית שהובילה לחיבור התושבים לנחל.

יצירת לחץ ציבורי לשיקום כללי של הנחל על ידי הגברת מודעות ציבורית ופעילות מול בעלי עניין ומקבלי החלטות.

נתונים

תחילת הפרויקט: קיץ 2013.

משך זמן הפרויקט: פועל מזה ארבע וחצי שנים.

גורם מוביל: קבוצת פעילים מתנדבים תושבי בנימינה.

שותפים: השותפות לקיימות אזורית, מועצה מקומית בנימינה-גבעת עדה, החברה להגנת הטבע, רשות ניקוז ונחלים כרמל, העמותה לשימור ושיחזור עבר המושבה בנימינה.

עלות הפרויקט: עלות הפעילויות הפיזיות, הקהילתיות והחינוכיות נאמדת בכמה עשרות אלפי שקלים.

גורם מממן: הפעילויות הפיזיות, הקהילתיות והחינוכיות ממומנות על ידי השותפות לקיימות אזורית, המועצה המקומית בנימינה-גבעת עדה, החברה להגנת הטבע, רשות הניקוז, ובתי הספר בבנימינה.

תחזוקה: המועצה המקומית בנימינה מטפלת בקריאות ובקשות נקודתיות כגון פריצות בויב וקיצוץ הצמחייה. הטיפול בשבילי ההליכה ובפינות הישיבה הוא באחריות קבוצת הפעילים.

הפרויקט

מטרת הפרויקט היא לקדם את השיקום של נחל תנינים, שמהווה חלק בלתי נפרד מהמרחב הציבורי של תושבי בנימינה. הפרויקט פועל בשלוש זירות על מנת להדק את הקשר של התושבים לנחל ולהשפיע בצורה ישירה ועקיפה על מקבלי ההחלטות כך שיקדמו את השיקום הכללי של מלוא אורך נחל תנינים:

התערבויות פיזיות – ביצוע התערבויות פיזיות במספר אתרים לאורך הנחל, כגון הקמת פינות ישיבה, שתילת עצים, גינון ובניית מדרגות להנגשת הנחל. כמו כן, נפרצו וסומנו שני שבילי טיולים המחברים את בנימינה לנחל. כל הפעילויות התבצעו בסיוע מתנדבים מהקהילה ותלמידי בתי הספר.

פעילות קהילתית וחינוכית – קיום אירועים ציבוריים פתוחים במטרה להכיר את הנחל לתושבים ולהגביר את הזיקה אליו, ומתוך כך לעורר מודעות ציבורית ולהפעיל לחץ על מקבלי ההחלטות לקדם תוכנית שיקום כללית לנחל תנינים. במסגרת הפעילות החינוכית, נבנתה תוכנית לימוד על הנחל עבור תלמידי בתי הספר בעיר, כולל למידה חוץ-כיתתית בנחל עצמו. פעם בשנה מתקיים "קרנבל בנחל" בו משתתפים מאות תושבים ותלמידי בתי ספר באירוע שכולל הופעות מוזיקה, פעילויות אמנות ופעילות חינוכית וקהילתית.

פעילות מול קובעי מדיניות – קידום תוכנית לשיקום כללי של הנחל בסדרה של מפגשים, ישיבות, סיורים ודיונים עם בעלי עניין, כולל הקמת ועדת היגוי וליווי של הליכי תכנון.

מדדי ההצלחה

- מאז החל הפרויקט ניכרת עלייה במודעות הציבורית שבאה לידי ביטוי בעלייה במספר המבקרים בנחל לטובת פעילויות פנאי ונופש.
- שיקום נחל תנינים – התקדמות בתכנון תהליך השיקום הנחל.
- פעילות קהילתית – מספר האירועים הקהילתיים לאורך השנה, מספר המשתתפים, החשיפה הציבורית וכן מספר החברים הפעילים בדף הפייסבוק.
- פעילות חינוכית – מספר בתי הספר הפעילים לאורך השנה במיזמים בנושא הנחל, מידת שיתוף הפעולה עם מיזמים חינוכיים מקבילים לאורך הנחל ומידת המעורבות של בתי הספר והחינוך הבלתי פורמלי באירוע "קרנבל בנחל".

פרטי קשר: תמי טל

מייל: tami221173@gmail.com

עמוד פייסבוק: חיים לנחל תנינים

קישורים למידע נוסף:

סרטון המתאר את פעילות הקבוצה:

www.youtube.com/watch?v=tPd3gVtvhNw

צילום: רן לוי יממורי, תמר ארבל אלישע

"שבועת האדמה" | חווה עירונית יצרנית בבאר שבע

איתי דינר

תמצית הפרויקט

נתונים

בניית קהילה באמצעות פעילויות של חקלאות עירונית כגון הקמת חוות עירוניות, יערות מאכל וגינות קהילתיות. שיקום של שטחים מוזנחים בעיר תוך יצירת זהות קהילתית ותרבות פנאי אלטרנטיבית סביב חקלאות וגינון. שימוש בשטחים חקלאיים כנקודת מפגש וכפלטפורמה לפרויקטים חברתיים נוספים כגון ארוחות קהילתיות ופעילות חינוכית. אספקת גישה נוחה לתוצרת חקלאית טרייה ומקומית לתושבים ויצירת מקור הכנסה נוסף ממכירת התוצרת.

תחילת הפרויקט: 2012.

משך זמן הביצוע: פעילות רצופה מאז ההקמה.

גורם מוביל: עמותת "שבועת האדמה".

שותפים: עיריית באר שבע, תורמים מגוונים, חברת נטפים, תושבי העיר.

עלות הפרויקט: תלוי פרויקט, עד כמה עשרות אלפי ש"ח.

גורם מממן: תרומות מקרנות וקולות קוראים והכנסות עצמיות ממכירת תוצרת, סדנאות וסיוורים.

תפעול ותחזוקה: עמותת "שבועת האדמה" אחראית להפעלה ולתחזוקה של השטחים החקלאיים והמגוננים. עלות התחזוקה משתנה מפרויקט לפרויקט.

הפרויקט

עמותת "שבועת האדמה" פועלת בבאר שבע וביישובים נוספים בנגב במטרה לפתח ולקדם מודלים לחקלאות עירונית יחד עם פעילות קהילתית בדגש על גידול מזון בעיר בשיטות טבעיות. העמותה הקימה ומפעילה חוות עירוניות, יערות מאכל וגינות קהילתיות, כולם חלק ממערך המאפשר לתושבי העיר נגישות לתוצרת חקלאית טרייה, אורגנית ומקומית.

החווות העירוניות בשכונה ג' ובעיר העתיקה בבאר שבע הפכו שטחים ציבוריים מוזנחים לחווות לגידול ירקות עונתיים, צמחי מרפא ועצי פרי. החווות מנוהלות על ידי צוותים מקצועיים של חקלאים עירוניים בעזרת רשת מתנדבים ענפה ומגוונת (מלגאים, קשישים, סטודנטים, ארגוני נוער, קבוצות מאורגנות ועוד). כך מחברת החווה בין אוכלוסיות שבדרך כלל אינן נפגשות ומשמשת כעוגן קהילתי בה מתקיימים אירועים, סדנאות, סיורים והרצאות. על בסיס התוצרת של החווה, נרקמו פרויקטים חברתיים כמו **"האוטו הירוק – שבועתא"** כחלק מהמאמץ להפיץ את בשורת החווה ופעילותה ברחבי העיר. האוטו הירוק הוא פלטפורמה לקיום אירועים חברתיים ברוח הקיימות במרחבים ציבוריים ברחבי העיר ולהנגשת תוצרת החווה וערכיה.

מדדי ההצלחה

- פידבק חיובי מהקהילה העירונית ומהתושבים דרך יצירת קשר אנושי ופניות של תושבים שמשתפים בחוויות.
- פידבק מהתורמים מתקבל בעקבות דיווחים בנוגע לפעילויות, שליחת סרטונים ותמונות הממחישות את העשייה.
- הפיכת שטחים ציבוריים עזובים למרחבים המייצרים מזון בריא ומקומי עבור התושבים.

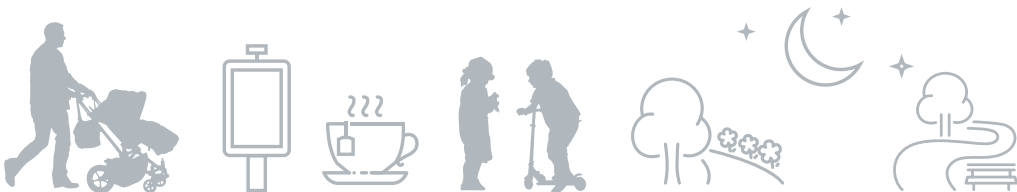
פרטי קשר: איתי דינר

מייל: ltaydi@gmail.com

אתר: www.shadama.org.il

דף פייסבוק: www.facebook.com/earthspromise

צילום: באדיבות עמותת "שבועת האדמה"

מגרשי ספורט בחפיר חומות העיר העתיקה בעכו

שי אללורף

תמצית הפרויקט

נתונים

הקמת מגרשי ספורט פתוחים בחפיר חומות העיר העתיקה, באזור הסובל ממחסור קיצוני בשטחים פתוחים.

יצירת מגרשי ספורט המשמשים את בתי הספר ואת התושבים כאחד.

שימוש יצירתי בשטח מוזנח תוך הפיכת חולשותיו ליתרונות, כגון ניצול הפרש מפלסים להגנה על המשתמשים מכלי רכב ולבלימת רעש.

דגש על חומרים עמידים ותכנון תואם לתנאי הניקוז במקום כדי להקטין עלויות תחזוקה.

תחילת הפרויקט: 2016.

משך זמן הביצוע: כ-3 חודשים.

גורם מוביל: עיריית עכו, החברה הכלכלית עכו.

שותפים: הטוטו, משרד הבינוי והשיכון.

עלות הפרויקט: כ-800 אלף ש"ח.

גורם מממן: הטוטו, משרד הבינוי והשיכון, עיריית עכו.

תפעול ותחזוקה: באחריות עיריית עכו. עלות התחזוקה לא מהווה תוספת משמעותית לעלות התחזוקה השוטפת בעיר העתיקה. כבר במהלך התכנון נבחרו חומרים עמידים ככל שניתן ושאינם פוגעים בניקוז הטבעי של המתחם.

הפרויקט

הקמת מגרשי ספורט פתוחים בחפיר חומות העיר העתיקה לרווחת התושבים ותלמידי בתי הספר הסמוכים. המניע המרכזי לפרויקט הוא המחסור והצורך המשמעותי במרחבים פתוחים לפעילויות ספורט באזור העיר העתיקה, מחסור אשר נובע מאופי הבנייה הצפוף במקום.

חומות העיר הוקמו ובוצרו בתקופה העות'מנית, החל מאמצע המאה ה-18. חומות אלו היו חלק ממערך הביצור שהגן על העיר, גם בעת המצור המפורסם שהטיל עליה נפוליאון בשנת 1799. מערך ביצור חומות העיר העתיקה כולל מגדלים, עמדות תותחים, וכאמור חפיר הכלוא בין החומות לאורך כל התוואי היבשתי שלהן.

בפרויקט זה נעשה שימוש יצירתי וייחודי במרחב החפיר לטובת הקמת מתקני ספורט עבור תושבי העיר העתיקה. החפיר נמצא כמתאים ברוחבו לפרופורציות של מגרשי כדורגל וכדורסל, ומעצם היותו מרחב מופרד בתוך העיר העתיקה, הוא גם מוגן מתנועת כלי רכב. המתחם איננו מהווה מטרד רעש לסביבה, זאת לנוכח המפלס השונה וגובה חומותיו הנותנות מענה אקוסטי. המתחם נגיש רגלית אך מאפשר גם נגישות לרכב במקרה הצורך.

מאז פתיחתו, מגרשי הספורט בחפיר מושכים אליהם פעילויות ספורט של קבוצות גיל מגוונות בשעות היום והערב. כמו כן, המתחם משמש לפעילויות הספורט היומיומיות של בתי הספר הממוקמים בסמוך לחומות. מתחם מגרשי הספורט נצפה היטב מגובה הכניסה הראשית לעיר העתיקה אשר חוצה את החומות, ובכך מדגישה שאמנם מדובר בעיר היסטורית שפניה לתיירות, אך גם בעיר חיה ותוססת.

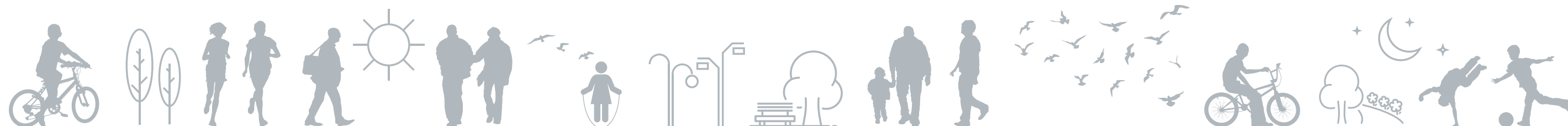
מדדי ההצלחה

- התושבים ותלמידי בתי הספר עושים שימוש רב במגרשים.
- הפרויקט אינו דורש משאבי תחזוקה חריגים, הוא משתלב נופית ואינו פוגע בניקוז הטבעי של השטח.

פרטי קשר: שי אללוף, אדריכל העיר עכו

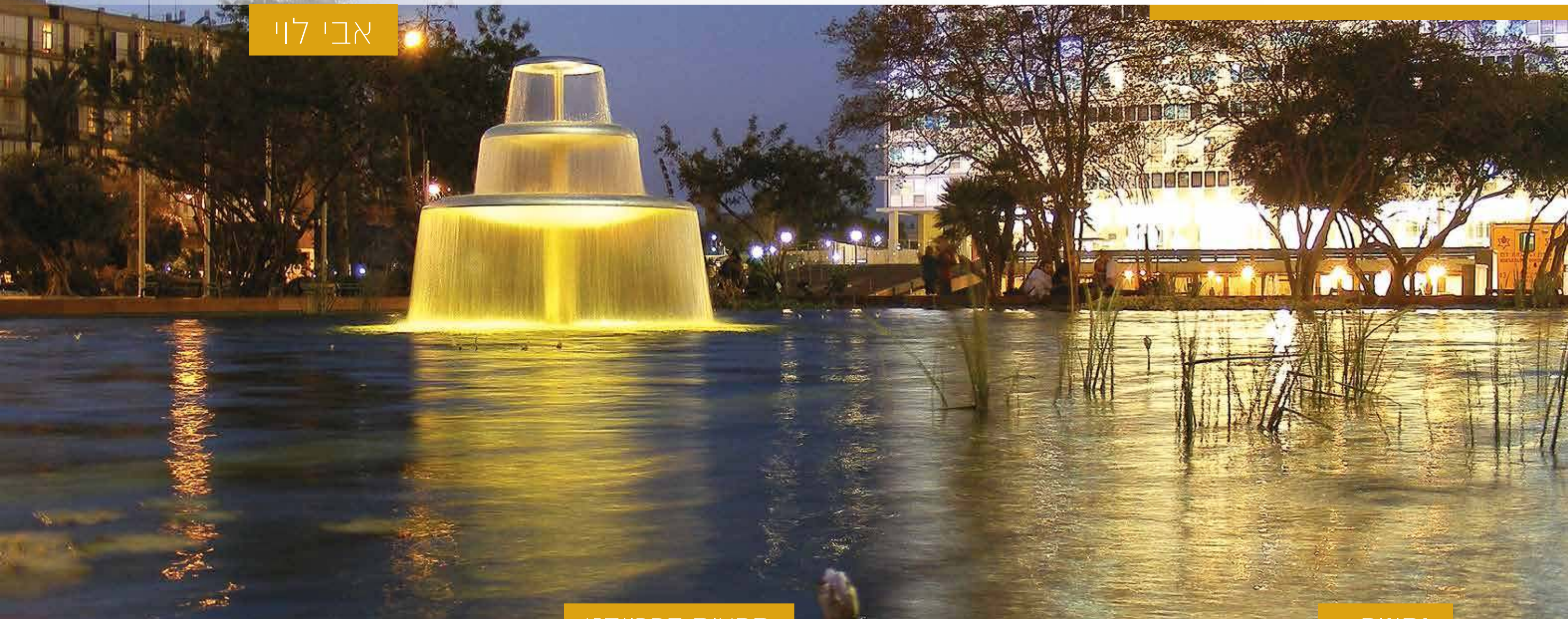
מייל: shay_a@akko.muni.il

צילום: אדריכל שי אללוף, תצ'א באדיבות עיריית עכו

הבריכה בכיכר רבין בתל אביב-יפו

אבי לוי

תמצית הפרויקט

נתונים

בריכה המשלבת צמחייה מגוונת ודגים ומהווה נווה מדבר אורבני ונקודת מרגוע בלב העיר. המקום הוא אטרקציה לכל הגילאים - צעירים, הורים עם תינוקות וקשישים - ומספק נקודת מפגש ושיבה. הבריכה מושכת אליה מגוון של בעלי חיים, ביניהם אנפות, שלדגים ושפיריות.

תחילת הפרויקט: 2010.
משך זמן הביצוע: 9 חודשים.
גורם מוביל: אגף שפ"ע, עיריית תל אביב-יפו.
עלות הפרויקט: כ-1,500,000 ש"ח.
גורם מממן: עיריית תל אביב-יפו.
תפעול ותחזוקה: אגף שפ"ע, עיריית תל אביב יפו.

הפרויקט

בתחילת 2010 הנהלת העירייה יזמה חידוש של הבריכה בכיכר רבין וביקשה לבדוק מספר חלופות עיקריות: שיקום הבריכה לפורמט הישן של מזרקת ג'טים מוכלרת כמו שהיה קודם לכן, מילוי הבריכה ושתילת מדשאה או מילוי וריצוף לטובת רחבה פתוחה. לבסוף הועלתה חלופה נוספת והיא נבחרה: יצירת בריכה אקולוגית עם דגה, צמחייה ופינות ישיבה. חלופה זו הולמת מגמה כלל-עירונית של הקמת בריכות אקולוגיות בשנים האחרונות.

הבריכה הפכה לפינת מרגוע בלב העיר עם פינות ישיבה מוצלות ומושב עץ בהיקף הבריכה שמאפשר ישיבה או השתרעות קרובה למים. הבריכה תוכננה כאלמנט שמקנה רוגע ושלווה בתוך ההמולה האורבנית בלב תל אביב. הבריכה משתלבת מבחינה ארכיטקטונית בסביבתה הקרובה, ואינה מתחרה בכיכר או בפסל שבסמוך לה. עיקרון נוסף בתכנון הבריכה היה שמירה על מבטים פתוחים לכל הכיוונים על מנת לקבל פתיחות ויזואלית מלאה. לשימור אלמנט זרימת מים של המזרקה ההיסטורית יש חשיבות הן בהיבט התחושתי עבור המבקרים והן בתחזוקה, משום שהוא תורם לחמצון המים שחשוב לשמירה על איכותם וצלילותם.

בפרויקט נעשה שימוש ככל הניתן במשאבים קיימים. כך לדוגמה, קירות הבטון ההיקפיים של הבריכה הישנה לא פונו לאתרי פסולת, אלא הונחו על הקרקעית ועליהם נוצקה קרקעית הבטון החדשה. מהלך זה חסך את עלות פינוי הפסולת וגם הקטין את כמות יציקות הבטון. החיסכון הכספי מוערך בכ-70,000 ש"ח.

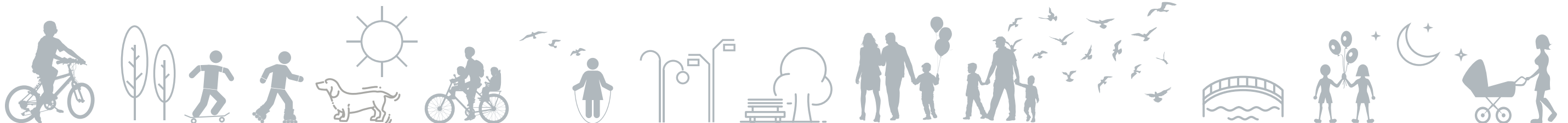
מדדי ההצלחה

- המקום מהווה נקודת חן ומקום נעים להירגע ולנוח בו במרחב הציבורי במרכז לב העיר הסואן.
- המקום פעיל ומושך אליו סוגים שונים של אוכלוסייה. הבריכה מהווה אטרקציה לכל הגילאים – צעירים, הורים עם תינוקות וקשישים.
- מלבד מבקרים אנושיים, הבריכה מושכת אליה מגוון בעלי חיים וביניהם אנפות, שלדגים, שפיריות.

פרטי קשר: אבי לוי, רכז פיתוח נוף, עיריית תל אביב יפו

מייל: Levy_a@mail.tel-aviv.gov.il

צילום: באדיבות עיריית תל אביב

שדרת אמיר בחדרה

ליטל שלף דורי

תמצית הפרויקט

החייאת שדרה מרכזית בחדרה ויצירת מרחב פעיל ומושך באמצעות שינויים פיזיים קטנים ועיצוב חדש, מושך וצבעוני של אלמנטים של משחק וריהוט אורבני. בהיבט העירוני התווספה לעיר שדרה מזמינה, איכותית וייחודית, המחברת בין הציר ההיסטורי של העיר לבין המרכז המתחדש שלה. יצירת מגוון מוקדי פעילות עבור כל קשת הגילאים. העצמה וניצול שדרת עצים ותיקה מוצלת. השדרה משמשת אתר הנצחה עבור אמיר מי-טל ז"ל, חייל צה"ל תושב העיר, ומשלבת ציורים של אביו.

נתונים

חנוכת הפרויקט: ספטמבר 2017.

משך זמן הביצוע: מספר חודשים.

גורם מוביל: נחלים - החברה לפיתוח התיירות בחדרה, עיריית חדרה באמצעות אדריכלית העיר, אב אדריכלים, ארנה בן ציוני וליטל חיימוביץ' רוזנברג.

שותפים: משפחתו של חלל צה"ל אמיר מי-טל ז"ל, שעל שמו קרויה השדרה, הנהגת עיריית חדרה באמצעות סגנית ראש העיר.

עלות הפרויקט: כ-1,500,000 ש"ח.

גורם מממן: עיריית חדרה באמצעות חברת נחלים.

תפעול ותחזוקה: עלות התחזוקה הפיזית דומה לגנים ציבוריים אחרים בעיר. הגינון נעשה כחלק הגינון השוטף של הקבלן של אגף שפ"ע ולכן אין עלויות ישירות. עלויות ההשקיה צומצמו משמעותית על ידי שימוש בשבבי עץ לחיפוי הקרקע בין המתקנים.

הפרויקט

הפרויקט ממוקם ברח' הרצל בחדרה, בחלקו הדרומי של מרכז העסקים הראשי של העיר. זוהי שדרה מרכזית עם עצי פיקוס בוגרים שבחלקה הצפוני שוחזר לפני מספר שנים קיוסק היסטורי המהווה מקום מפגש נעים ומוצל במרכז העיר. השדרה מהווה גם חלק מ"שביל האקליפטוס", הציר ההיסטורי של חדרה, ונמצאת במרחק הליכה מנקודות מפתח בעיר. מטרת הפרויקט הייתה להפיח חיים בשדרה וליצור בה מרחב פעיל ומושך עבור כלל אוכלוסיות העיר.

כיום השדרה מהווה שביל פעילות להולכי רגל וכוללת נקודות ישיבה והתכנסות רבות המותאמות לצרכים של אוכלוסיות שונות. כחלק מהפרויקט עוצבו ונבנו מתקני ישיבה ייחודיים מעשה אומן המאפשרים ישיבה חווייתית, טריבונות עץ בנויות לישיבה והתכנסות ומתקני משחק המעודדים משחקי דמיון כגון מסלולי שיווי משקל ובית בובות. מתקני הישיבה הצבעוניים בולטים למרחק ומושכים את העוברים והשבים לבלות בשדרה. כחלק מהעבודות, בוצעה הנגשה לנכים ונוסף מעבר חצייה המשפר את הגישה לשדרה. השדרה נקראה על שמו של חלל צה"ל אמיר מי-טל ז"ל, ובשדרה משולבים ציוריו של אביו, האמן דוד מי-טל. לחדרה התווספה שדרה מזמינה איכותית וייחודית, המחברת בין הציר ההיסטורי של העיר לבין המרכז המתחדש שלה.

מדדי ההצלחה

- עלייה במספר הנוכחים בשדרה.
- יצירת מרחב ציבורי איכותי, מעניין ומושך.
- הפיכת המקום למוקד פעילות ומוקד משיכה לאוכלוסייה מגוונת כולל מבוגרים עם עגלות תינוקות, ילדים שמשחקים במתקנים בשעות אחר הצהריים, בני נוער שמגיעים בשעות בין הערביים ועוברים ושבים שמשוטטים בשדרה.

פרטי קשר: ליטל שלף דורי, אדריכלית העיר חדרה

מייל: lital-sd@hadera.muni.il

צילום: יואב פלד

"שצ"פ נייד" בירושלים

דנה גזי

תמצית הפרויקט

נתונים

יצירת "שצ"פ נייד" שיכול להפוך כל שטח קטן פנוי לגן משחקים באמצעות קרון משחק נגרר.

הקרון הנגרר מאפשר פעילויות משחק שונות – לימוד ויצירה, השאלת ספרים, אחסנה, פיזור מקומות ישיבה זמניים ועוד.

אין צורך בתכנון סטטוטורי או פתרון בעיות של בעלויות על הקרקע.

מעוצב כך שיזוהה כאייקון שכונתי ויוכל להתמקם בכל רחבה פנויה ובמיקומים שונים כגון גנים, בתי ספר, מרכזים מסחריים, חצרות פנימיות ועוד.

תחילת הפרויקט: 2017.

משך זמן הביצוע: כשנה.

גורם מוביל: חברת עדן – החברה לפיתוח כלכלי בירושלים.

שותפים: עיריית ירושלים, מינהל קהילתי גאולה-בוכרים, משרד DY תכנון משותף (ניהול), סטודיו אואה (תכנון ועיצוב).

עלות הפרויקט: 80,000 ש"ח.

גורם מממן: חברת עדן – החברה לפיתוח כלכלי בירושלים.

תפעול ותחזוקה: באחריות המינהל הקהילתי גאולה-בוכרים. עלויות התחזוקה בעקבות בלאי שוטף והצטיידות צפויות להגיע לכ-10,000 ש"ח בשנה. המתקן תוכנן מראש במטרה לצמצם את עלויות התחזוקה ובעלות נמוכה ניתן להצטייד בחומרי יצירה ולחדש את מלאי המשחקים. יתרונו הגדול של הקרון מבחינת תחזוקה שוטפת נעוץ בהמרה של השצ"פ הסטנדרטי, שעלויות ההקמה והתחזוקה שלו גבוהות, בשצ"פ נייד, זול יחסית לביצוע, המאפשר לקיים פעילויות שונות באמצעים פשוטים וזולים.

הפרויקט

אחד המאפיינים הבולטים של השכונות החרדיות בירושלים, ובייחוד זה של השכונות הסמוכות למרכז העיר, הוא מיעוט השטחים הציבוריים הפתוחים (שצ"פ) ובו בזמן הצורך הרב בהם. פרויקט "שצ"פ נייד" מבקש להתמודד עם אתגר זה על ידי יצירה של קרון משחק נגרר, המעוצב כך שיזוהה כאייקון שכונתי ויוכל להתמקם בכל רחבה פנויה. המתקן מאפשר להפוך כל שטח פתוח לגן משחקים פוטנציאלי.

פרויקט "שציפ נייד" הוא פרי עבודה משותפת של מינהל קהילתי גאולה-בוכרים, חברת עדן, עיריית ירושלים, משרד DY תכנון משותף וסטודיו אואה, והוא מבקש להתאים כלי אורבני ייחודי לצרכים מקומיים. הקרון הנגר יכול להיפתח ברחבות מסוגים שונים, כגון גנים, בתי ספר, מרכזים מסחריים, חצרות פנימיות וכד', ולאפשר פעילויות משחק, לימוד ויצירה, הגשת כיבוד, השאלת ספרים, אחסנה, פיזור מקומות ישיבה זמניים ועוד. השילוב של התמקמות הקרון ומאפייני האוכלוסייה שמגיעה באותו יום הוא זה שמעצב את מרחב ההתרחשות בכל פעם מחדש, ומאפשר דינאמיות והפתעה ובו בזמן התאמה לצרכים. הקרון הנגר הוא תולדה של עבודה שכונתית-קהילתית עמוקה, זיהוי וניסוח של אתגר והזדמנות אורבנית, עבודת עיצוב דקדקנית וגמישות מערכתית עירונית.

מדדי ההצלחה

- בכוונתנו למדוד את הצלחת הפרויקט באמצעות שני מדדים עיקריים:
- הפעלה שוטפת של העגלה על ידי המינהל הקהילתי – בתדירות של פעם בשבוע לכל הפחות.
- השתתפות של 50 ילדים לכל הפחות בכל הפעלה.

פרטי קשר: עידו לויט, מנהל תחום תרבות ומרחב ציבורי יצירתי, עדן - החברה

לפיתוח כלכלי בירושלים בע"מ

מ"ל: ido@eden-jcdc.co.il

פרטי קשר: דנה גזי, משרד DY תכנון משותף

dana@dy-cp.com :מ"ל

ציור והדמיה באדיבות סטודיו אואה

שביל הוואדיות בחיפה

עמית באום

נתונים

תמצית הפרויקט

פרויקט להנגשת הטבע העירוני לציבור הרחב באמצעות יצירת רשת שבילי הליכה בטבע, סימוןם בשטח וגם מיפוי בדפוס ובאינטרנט. הקמת השבילים והמשך תחזוקתם על ידי קהילת מתנדבים, תוך מתן הסברים והעשרה בנושאי טבע על ידי אנשי מקצוע. פעילות תלת-שכתית בהתאם לאוכלוסיית חיפה. הפרויקט הביא לגידול משמעותי במספר המטיילים בטבע העירוני החיפאי ויצר תשתית לקיום מגוון פעילויות פנאי וחברה בחיק הטבע. העמותה מקדמת את חזון המסדרון האקולוגי במערב חיפה, הקושר את הטבע שבמערב חיפה לפארק הכרמל - חזון שנחשף והשפיע על מקבלי החלטות בתחום התכנון.

תחילת הפרויקט: 2014.

משך זמן הביצוע: כשנה עבור 5 השבילים הראשונים.

גורם מוביל: עמותת "ירוק בלב".

שותפים: קבוצת "הכרמליסטים", החברה להגנת הטבע, קרן של"י, חוגי הסיירות ע"ש אורי מיימון, פרויקט מסע, קבוצת שומרי הגן בחיפה, מתנדבים נוספים.

עלות הפרויקט: 70,000 ש"ח לשנים 2014-2017 (תקציב מפורט בספר החשבונות של העמותה).

גורם מממן: התנדבות חברי עמותת "ירוק בלב" (שווה ערך לשני עובדים מקצועיים במשרה מלאה), התנדבות הציבור הרחב (שווה ערך כספי 54,000 ש"ח), התנדבות בעלי מקצוע (שווה ערך כספי 21,000 ש"ח), תרומות כספיות מהציבור הרחב (37,000 ש"ח). קרן של"י (15,000 ש"ח).

תפעול ותחזוקה: התחזוקה מתבצעת על ידי פעילי עמותת "ירוק בלב" בשיתוף החברה להגנת הטבע ומתנדבים נוספים. הוצאות התחזוקה הן בעיקרן אדמיניסטרטיביות לצורך גיוס מתנדבים. עצם ההליכה בשבילים מפחית את הצורך בגיזום שוטף.

הפרויקט

הפרויקט שם לו למטרה לשקם שבילי טיול ישנים בטבע העירוני החיפאי שנפרצו על ידי החברה להגנת הטבע אך נזנחו עם הזמן. הפרויקט כלל פריצה מחדש של השבילים תוך ניקיון יסודי של פסולת שהושלכה בהם. הפרויקט החל ביוזמת קבוצת מטיילים בשם "הכרמליסטים" שבשנת 2014 נרשמה כעמותה תחת השם "ירוק בלב". מטרת הפרויקט והעמותה היא להנגיש את הטבע לציבור הרחב ב-3 מישורים:

1. שיפור הגישה הפיזית לשטח הטבעי שבקרבת אזורי מגורים.
2. סימון שבילי הטיול בשטח, במפות ייעודיות דיגיטליות ובדפוס.
3. מתן הסברה מקצועית אודות הטבע המקומי והסכנות המאיימות עליו.

העמותה פועלת גם במישור התכנוני והיא שותפה לוועדת ההיגוי של תוכנית האב לוואדיות חיפה ולתהליך שיתוף הציבור המלווה את התוכנית. העמותה מקדמת כיום את שימור רציפות הטבע העירוני, והציגה למתכנני הוועדה המקומית ולמתכנני תוכנית האב את חזון המסדרון האקולוגי במערב חיפה, הקושר את הטבע שבמערב חיפה לפארק הכרמל. הטמעת חזון המסדרון האקולוגי בתוכנית האב הובילה לשיטת תכנון חדשה, המתייחסת לטבע כמשאב המביא תועלת לתושבי האזור ומוביל לפיתוח טוב יותר של העיר. ביטוי אחד לכך הוא הרעיון ליצור מעברים אקולוגיים רחבים מעל ומתחת לכבישים הקוטעים את רציפות הטבע בחיפה, על בסיס קובץ הנחיות בהוצאת החברה הלאומית לדרכים.

מדדי ההצלחה

- הנגשת הטבע העירוני לציבור הרחב.
- הגדלת מספר המטיילים בטבע העירוני החיפאי.
- העלאת המודעות לשמירת הטבע העירוני באמצעות מגוון פעילויות.
- העלאת ערך הטבע בעיני מקבלי ההחלטות בזירה המקומית.
- הרחבת היקף הפעילות הקהילתית לשמירת הטבע – קבוצות תושבים התארגנו לשמירת הטבע שבאזור מגוריהם.

פרטי קשר: עמית באום

מייל: Amit@YarokBalev.org

אתר: www.yarokbalev.org

דף פייסבוק: www.facebook.com/YarokBalevIsrael

צילום: תמונה ראשית באדיבות עמותת "ירוק בלב", תמונה ימנית: אמיר אלון, תמונה שמאלית: אורלי בקרב

פארק המסילה בירושלים | איך הכל התחיל

יוסי סעידוב

"אנו לא ראינו בפסי הרכבת גבול, לא מפגע ולא חצר אחורית, אלא מקום של חיבור", יוסי סעידוב

תמצית הפרויקט

נתונים

תוואי המסילה העות'מנית בדרום ירושלים היה מתוכנן במקור ככביש רחב וסואן ולא כפארק. שינוי הייעוד נעשה בלחץ של תושבים שפעלו יחד עם סטודנטים לתכנון ולעיצוב מאקדמיית בצלאל. תקשורת, לובי וקהילה שימשו ככלי התערבות בעלי השפעה מלמטה למעלה ליצירת שינוי. הפעילות למען הקמת הפארק כללה בין היתר הקמת מסלול הליכה, גינה קהילתית ונטיעת עצים. כך הדגישו הפעילים את נחיצות הפארק ואת הפוטנציאל הגלום בתוואי המסילה.

תחילת הפעילות: ינואר 2007. הפארק נחנך בשנת 2013.
גורם מוביל: תושבים.

שותפים: תושבי השכונות, החברה להגנת הטבע, בצלאל - אקדמיה לאמנות ועיצוב.
עלות הפרויקט: 40,000 ש"ח עבור פעילות התושבים למען קידום הפארק.

גורם מממן: 10,000 ש"ח מקרן של"י עבור שתילים, הדפסות, פירות יבשים לאירוע ט"ו בשבט. 30,000 ש"ח מקרן פורד עבור סדנת תכנון לפארק גוננים.

תחזוקה: כיום התחזוקה של הפארק באחריות עיריית ירושלים והיא מתבצעת כחלק מתחזוקת כלל השטחים הציבוריים והפארקים בעיר.

פארק המסילה משתרע לאורך תוואי הרכבת הישנה שחיברה בין יפו לירושלים, וחוצה בדרכו מספר שכונות בדרום העיר. הפארק מהווה עורק ירוק המחבר בין תשע שכונות בעלות אוכלוסייה מגוונת: יהודים וערבים, דתיים וחילוניים, אוכלוסייה צעירה ואוכלוסייה מבוגרת. סיפור הקמת הפארק מהווה דוגמה לאופן בו אקטיביזם מקומי ופעילות של תושבים יכולים להשפיע על קבלת החלטות ברמה העירונית ולהביא באופן ישיר לעלייה באיכות החיים שלהם. זהו סיפור על מניעת הפיכתו של תוואי המסילה הישנה לכביש רחב וסואן ובמקום זאת הפיכתו לפארק יפהפה לרווחת כלל התושבים והקהילה.

בשנת 2007 גילו מספר תושבים של שכונת גוננים, בעזרת סטודנטים מבצלאל, כי תוואי המסילה הסמוך לביתם עתיד להפוך לכביש בעל ארבעה מסלולים. התושבים התנגדו לתוכנית וביקשו להפוך את תוואי המסילה לשטח פתוח אשר יכפר על המחסור בשטחים פתוחים בשכונה. התושבים התארגנו בוועד מקומי, למדו את התוכנית, אספו מידע תכנוני על השטח והחלו לערוך פעולות להעלאת המודעות באמצעות פעילות קהילתיות, אירועים ציבוריים ופעילות תקשורתית.

לצד האפיקים הקלאסיים הללו, פעל הוועד יחד עם התושבים המקומיים, החברה להגנת הטבע וסטודנטים ליצירת שבילים ופינות ירוקות אשר הדגישו הן לכלל התושבים והן לעירייה את הפוטנציאל של תוואי המסילה כשטח ציבורי פתוח ואת הצורך האקוטי בשטחים כאלו בדרום העיר. בין היתר, הוקמה גינה קהילתית, הוצבו פסלי אמנות, נשתלו עצים, ונוצר "מסלול הקיפוד" אשר חיבר בין עשר תחנות המספרות סיפורים אישיים מההיסטוריה של השכונות הסמוכות. לחץ התושבים והדגמת הפוטנציאל במקום הביאו לשינוי חשיבה בקרב הרשות העירונית ולתחילת התכנון של השטח כפארק רשמי.

מדדי ההצלחה

- הצלחת המאבק – הקמת פארק המסילה תוך זמן קצר מן הצפוי על ידי העירייה.
- שיתוף פעולה בין העירייה לתושבי השכונה.
- חיזוק הקשר בין התושבים ויצירת קהילה מקומית.

פרטי קשר: יוסי סעידוב

מייל: yossi@saidov.co.il

קישורים למידע נוסף:

סרטון על הקמת פארק המסילה: www.youtube.com/watch?v=C7vNpsQ-LG4

סרט על פארק המסילה כיום: www.youtube.com/watch?v=fsz4YqS4_MQ

צילום: אמיר אלון

פרויקט Ciclovía בעיר בוגוטה | קולומביה

תמצית הפרויקט

נתונים

סגירת רחובות מרכזיים בעיר לכלי רכב ממונעים אחת לשבוע לטובת הולכי רגל, רוכבי אופניים ואחרים.
 קיום פעילויות חברה, תרבות וספורט ברחובות ובפארקים.
 הפרויקט זכה לתהודה עולמית והפך למודל לחיקוי במאות ערים בעולם.

תחילת הפרויקט: 1976.

משך זמן: מתקיים אחד לשבוע, ביום ראשון.

גורם מוביל: עיריית בוגוטה.

שותפים: בעלי עסקים, מורים, מתנדבים ועוד.

עלות הפרויקט: הוצאות הפרויקט כוללות בריקדות ושלטי סגירה, משטרה, תוכנית לניהול תנועה, הקמת מערך מתנדבים וכדומה.

גורם מממן: עיריית בוגוטה.

הפרויקט

ה-Ciclovía היא יוזמה שבמסגרתה נסגרים רחובות מרכזיים בפני כלי רכב אחת לשבוע לטובת הולכי רגל, סקייטרים, רוכבי אופניים ועוד. יוזמה זו החלה אמנם בבוגוטה, אך מיזמים דומים מתקיימים כיום במדינות רבות בעולם תחת השם Open Streets. בבוגוטה, כל יום ראשון בין השעות 14:00-7:00 מספר רחובות ראשיים נסגרים לתנועת כלי רכב ובמקביל מתקיימות פעילויות תרבות, אמנות וחברה ברחובות, בפארקים ובשטחי הציבור - כגון שיעורי יוגה, ריקוד, אירובי, הפעות מוזיקה ועוד. בפעילויות של ה-Ciclovía משתתפים כ-2 מיליון איש במרחב שמשתרע על פני 120 ק"מ רצופים ללא תנועת כלי רכב ממונעים. הפרויקט כה אהוד, שכאשר בשנת 2007 הציע חבר קונגרס לאסור את מיזם ה-Ciclovía בגלל שהוא גורם לפקקי תנועה, יצאו רבים להפגין נגד ההצעה והמוחים זכו גם לתמיכה של גורמי ממשל. הצעתו לא אושרה והפרויקט זוכה להצלחה עד היום.

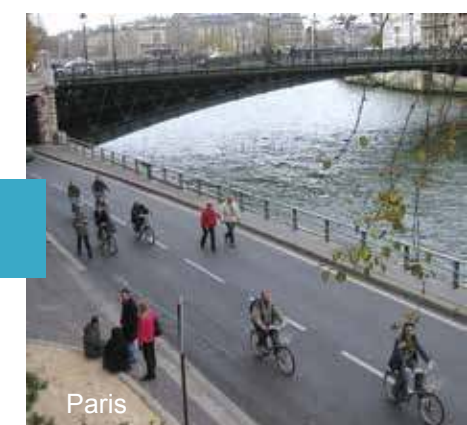
כאמור, בעקבות ההצלחה בבוגוטה הרעיון התפשט בכל העולם ומיזמים דומים מתקיימים בארה"ב, אוסטרליה, ארגנטינה, בלגיה, ברזיל, קנדה, צ'ילה, קוסטה ריקה, אקוודור, גואטמלה, הודו, מקסיקו, ניו-זילנד, פרו ועוד.

Paris

San Jose California

Paris

מדדי ההצלחה

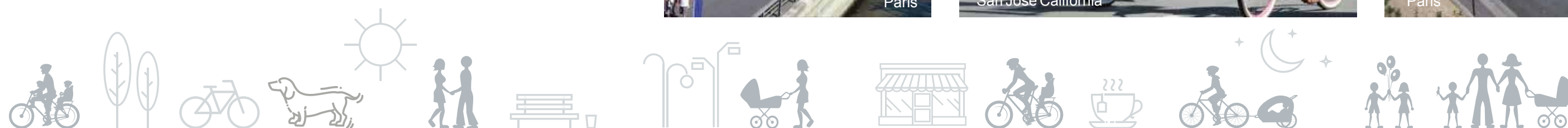
- הפרויקט הפך מודל לחיקוי במעל מאה ערים ברחבי העולם.
- מיליוני תושבים עושים שימוש ברחובות בזמן שנאסרת כניסת כלי רכב ממונעים.

מקורות למידע נוסף:

<https://vimeo.com/78886448>

<http://openstreetsproject.org>

צילום: Gil (Guillermo) Penalosa MBA, PhDc, CSP

Rosario

Toronto

Rosario

Green Light for Midtown בניו יורק, ארה"ב

אחרי

לפני

תמצית הפרויקט

נתונים

הפרויקט נועד ליצור מקום טוב ונעים יותר עבור תושבים, בעלי עסקים ומבקרים - ואגב כך לשפר את הבטיחות והתנועה בחלק מרכזי של העיר. בוצעו שלל שינויים פיזיים ותנועתיים לאורך שדרת Broadway, שכללו ביטול נתיבי נסיעה, הרחבת מדרכות, יצירת שבילי אופניים ויצירת מרחבים ציבוריים חדשים בדמות כיכרות עירוניות קטנות (כולל סגירת Times Square הידועה לתנועת כלי רכב). ההתערבות הפיזית לא התחילה בהשקעה כספית גדולה, אלא כפיילוט זול יחסית באמצעות שימוש בחומרים שהיו זמינים בידי אגף התנועה העירוני. השינויים היו קלים ומהירים לביצוע, כך שניתן היה לעשותם ללא הפרעה מתמשכת ואף להסירם במהרה במידת הצורך. במסגרת הפרויקט פותחה ויושמה מתודולוגיה חדשנית למדידת איכות המרחב הציבורי ובחינת מידת ההצלחה של הפרויקט.

תחילת הפרויקט: 2009.

משך זמן הפרויקט: מספר חודשים.

גורם מוביל: אגף התחבורה בעיריית ניו יורק בראשות מנהלת האגף גיאנט סאדיק-קאן.

עלות הפרויקט: 1.5 מיליון דולר - כ-14 דולר למ"ר.

גורם מממן: אגף התחבורה בעיריית ניו יורק.

תפעול ותחזוקה: עיריית ניו יורק.

פרויקט Green Light for Midtown הוא אחד ממאות פרויקטים שבוצעו, וממשיכים להתבצע, בעיר ניו יורק במטרה להגדיל שטחים עבור ציבור הולכי הרגל על חשבון שטחים שמיועדים לרכב הפרטי. המהלך כולל התערבויות פיזיות בהיקפים משתנים לשם שינוי מרחבים עירוניים ממוטי כלי רכב ממונעים לשימושם של הולכי רגל ורוכבי אופניים.

עיקרון הפעולה אחיד. ראשית מזוהים מרחבים בעיר בהם קיים מחסור בשטחי ציבור או שמזוהות בהם בעיות כגון בטיחות לקויה, מדרכות צרות, מחסור בשבילי אופניים, מחסור בשטחי משחק וכד'. אחר כך נבחנות חלופות להסבת חלק מהמרחב שמיועד לרכבים פרטיים, כגון מקומות חניה או נתיבי נסיעה, לשטח פתוח, למדרכה או לשבילי אופניים. ההתערבות הפיזית אינה מתחילה בהשקעה של הון גדול, אלא כפיילוט זול יחסית באמצעות שימוש בחומרים הזמינים בידי אגף התנועה העירוני, כמו צבע, חוצצי נתיבים מבטון, צמחייה וכו'. הביצוע מתאפשר תוך פרק זמן קצר ובעלות נמוכה, ולאחר מספר חודשים ניתן לבחון את מידת ההצלחה של השינוי. אם הניסוי מוצלח, ניתן להשאיר את המצב כפי שהוא או לערוך שינוי פיזי בהשקעה גדולה יותר. אם הניסוי אינו מוצלח, ניתן בקלות להחזיר את המצב לקדמותו.

מדדי ההצלחה

- הפרויקט כולל פיתוח ויישום של מתודולוגיה חדשנית למדידת איכות המרחב הציבורי. במסגרת זו נכתב דו"ח הערכה לפרויקט שהנתונים בו מבוססים על סקרי שדה ומידע שנאסף לפני ביצוע הפרויקט ואחריו. מהדו"ח עולים הנתונים הבאים:
- חלה ירידה של 35% בפציעות הולכי רגל בתאונות דרכים.
- חלה ירידה של 63% בפציעות נוסעים ורוכבי אופנועים בתאונות דרכים.
- חלה עלייה של 84% בשיעור האנשים ששוהים (אוכלים, קוראים, מצלמים) ב-Times Square וב-Herald Square.
- חלה עלייה של 11% במספר הולכי הרגל לאורך שדרת Broadway, השדרה השביעית וב-Times Square.
- חלה עלייה של 6% במספר הולכי הרגל ב-Herald Square.
- נמצאה שביעות רצון גבוהה בקרב תושבי ניו יורק – 74% מהתושבים מרוצים מהשינוי שבוצע באזור ה-Times Square.

קישורים למידע נוסף

דו"ח ההערכה של הפרויקט:

www.nyc.gov/html/dot/downloads/pdf/broadway_report_final2010_web.pdf

Streetfight: Handbook for an Urban Revolution, Janette Sadik-Khan, Seth Solomonow, 2017

NYC DOT - Green Light for Midtown: **צילום:**

אחרי

לפני

החייאת המרחב הציבורי

השקעה קטנה
השפעה גדולה

עריכה: ILGBC
המועצה הישראלית
לבנייה ירוקה

